

Naar prestatie-indicatoren voor rechtswetenschappelijk onderzoek

Rapport van de Commissie Prestatie-indicatoren en ranking, ingesteld door het
Disciplineoverlegorgaan Rechtsgeleerdheid (DRG) van de VSNU

Maart 2007

Inhoudsopgave

1. Aanleiding tot dit rapport
2. De noodzaak van prestatie-indicatoren
3. Uitgangspunten voor de ontwikkeling van prestatie-indicatoren
4. Wat is (goed) rechtswetenschappelijk onderzoek?
 - 4.1 Algemeen
 - 4.2 Wat wordt in onze discipline als (goed) wetenschappelijk onderzoek beschouwd?
 - 4.2.1 Inleiding
 - 4.2.2 De benadering van de VSNU zoals uitgewerkt in het VOR-rapport
 - 4.2.3 Het Rapport onderzoeksbeoordeling Rechtsgeleerdheid 1995-2000
 - 4.2.4 Ervaringen in het buitenland
 - 4.2.5 Conclusie
 - 4.3 Vier specifieke aspecten van juridisch onderzoek
 - 4.3.1 Gerichtheid op de praktijk
 - 4.3.2 Het deels ontbreken van een internationaal debat
 - 4.3.3 Het belang van het Nederlands als forumtaal
 - 4.3.4 Het belang van boeken (monografieën, handboeken en preadviezen)
 - 4.4 Conclusie
5. Wat wordt beoordeeld?
 - 5.1 Inleiding
 - 5.2. Beoordeling van onderzoeksprogramma's/onderzoeksgroepen
 - 5.3 Beoordeling van individuele onderzoekers (*track record*)
 - 5.4 Beoordeling van onderzoeksvoorstellen
6. Prestatie-indicatoren: wetenschappelijke output
 - 6.1 Algemeen
 - 6.2 Prestatie-indicatoren: artikelen in tijdschriften
 - 6.2.1 Algemeen
 - 6.2.2 Het VLIR-model: een inhoudelijke benadering
 - 6.2.3 Het VOR-model: een processuele benadering
 - 6.2.4 Ranking van tijdschriften op basis van de status van de auteurs
 - 6.2.5 Ranking op basis van *rejection rate*
 - 6.2.6 Ranking van tijdschriften/artikelen op basis van het feitelijk gebruik
 - 6.2.7 Ranking op basis van citatie-analyse
 - 6.2.8 *Peer review*
 - 6.2.9 Standpuntbepaling: artikelen in Nederlandse tijdschriften
 - 6.2.10 Artikelen in buitenlandse tijdschriften
 - 6.3 Prestatie-indicatoren: boeken, boekbijdragen, preadviezen en rapporten
7. Prestatie-indicatoren: beoordelingscriteria voor individuele onderzoekers (*track record*)
 - 7.1 Inleiding
 - 7.2 Uitgangspunten
 - 7.3 Prestatie-indicatoren voor individuele onderzoekers
 - 7.4 Wetenschappelijke uitnemendheid
8. Consequenties van dit rapport voor de beoordeling van onderzoek en onderzoekers; een model curriculum vitae en publicatielijst

9. Samenvatting

10. Aanbevelingen

Bijlagen

1. Aanleiding tot dit rapport

In oktober 2005 verscheen het rapport ‘Oordelen over rechten’ van de Commissie Voorbereiding Onderzoeksbeoordeling Rechtsgeleerdheid (‘Commissie-Stolker’). Dit rapport vloeide voort uit een door het Disciplineoverleg Rechtsgeleerdheid (DRG) van de VSNU verstrekte opdracht om een disciplineprotocol te ontwerpen en criteria vast te stellen voor de beoordeling van juridisch onderzoek. Het rapport bevat uitgebreide beschouwingen over onder meer de staat van de rechtswetenschap anno 2005, de vormgeving van een disciplineprotocol en toekomstige ontwikkelingen. In het rapport wordt bovendien voorgesteld om de ontwikkeling van prestatie-indicatoren over te laten aan een nieuw in te stellen commissie.

In de DRG-vergadering van april 2006 is besloten om deze nieuwe commissie in te stellen. Haar opdracht werd als volgt geformuleerd:

1. Het ontwikkelen van een classificatie van juridische tijdschriften (A-, B- en C-tijdschriften) en het bepalen van de status van een dergelijke classificatie.
2. Het ontwikkelen van prestatie-indicatoren voor juridisch onderzoek. Daarbij kunnen vertegenwoordigers van ‘hardere’ onderzoeksgebieden voor input zorgen. Het ligt voor de hand om hier ook buitenlandse ervaringen bij te betrekken. De commissie wordt tevens gevraagd om aandacht te besteden aan de wenselijkheid van *refereed journals* voor het juridische vakgebied.

Vervolgens is de commissie samengesteld uit leden van verschillende Nederlandse juridische faculteiten. Daarbij heeft zij geregeld input gekregen vanuit het DRG, maar ook van anderen. De commissie heeft beoefenaars van andere disciplines bij haar werkzaamheden willen betrekken. Dat heeft zij onder meer gedaan door een concept van haar rapport aan vertegenwoordigers van andere MaGW-disciplines voor te leggen.

Bij het vervaardigen van dit rapport is voortgebouwd op de bevindingen van de VOR-commissie. Onze commissie deelt de beschouwingen die onze voorganger heeft gewijd aan onder meer het belang van internationalisering, multidisciplinariteit en programmatisch onderzoek en aan typen publicaties (wetenschappelijke, vak- en populariserende publicaties) en de vormgeving van het Disciplineprotocol rechtswetenschappelijk onderzoek. Voorts heeft onze commissie kennis genomen van de reacties op het VOR-rapport van de zijde van het Rectoren College (brief van 23 januari 2006) en van het bestuur van het gebied Maatschappij- en Gedragwetenschappen (MaGW) van NWO (zoals kenbaar uit de notulen van de vergadering van dat bestuur van 25 april 2006 en uit het verslag van de vergadering van een delegatie van het MaGW-bestuur met een delegatie uit de juridische faculteiten van 27 september 2006).

Dit rapport moet worden gezien als een stap in het proces dat met het VOR-rapport van 2005 is ingezet. Aanvaarding van dit rapport en toepassing van de voorgestelde maatregelen door het rechtswetenschappelijk forum en beleidsmakers zijn de volgende stap. Dit wordt gereflecteerd in de titel: *naar* prestatie-indicatoren voor rechtswetenschappelijk onderzoek.

Onze commissie behandelt de eerste aan haar gegeven opdracht (die tot het ontwikkelen van een classificatie van juridische tijdschriften) in het kader van haar tweede opdracht (het ontwikkelen van prestatie-indicatoren). Daar is alle reden toe: een classificatie van tijdschriften dient immers primair de beoordeling van juridisch onderzoek en heeft weinig zelfstandige waarde.

Dit rapport is als volgt opgebouwd. In de paragrafen 2 tot en met 4 wordt ingegaan op enkele algemene aspecten van prestatie-indicatoren en kwaliteit van juridisch onderzoek: waarom is het noodzakelijk om prestatie-indicatoren te ontwikkelen (par. 2), welke uitgangspunten heeft onze commissie daarbij gehanteerd (par. 3) en wat moet eigenlijk worden verstaan onder (goed) juridisch onderzoek (par. 4)? Paragraaf 5 behandelt vervolgens de vraag welke vormen van beoordeling bestaan en waarop onze commissie zich richt. De paragrafen 6 en 7 vormen de kern van het rapport: daarin worden diverse methoden van beoordeling gewogen en wordt een keuze gemaakt voor een sterke nadruk op *peer review*. In paragraaf 8 komen enkele consequenties van de door onze commissie gekozen stellingname aan de orde. Paragraaf 9 bevat een samenvatting en paragraaf 10 doet aanbevelingen.

2. De noodzaak van prestatie-indicatoren

Dit rapport verstaat onder prestatie-indicatoren valide en betrouwbare indicatoren voor de kwaliteit van juridisch onderzoek. Het lijdt geen twijfel dat de rechtswetenschap behoefte heeft aan dergelijke indicatoren. Er zijn tenminste vier redenen waarom dit het geval is:

1. De intrinsieke reden dat elke wetenschappelijke discipline in staat moet zijn om aan te geven wat goed onderzoek is. Elke *academic community* kent normen voor wat slecht, standaard en uitstekend onderzoek is. Dat wil niet zeggen dat die normen ook zijn geëxpliciteerd: in de rechtswetenschap lijkt dit tot nu toe grotendeels niet het geval. De uitdaging waarvoor onze commissie zich gesteld ziet, is om die impliciete kennis te expliciteren.

2. Van de ontwikkeling van prestatie-indicatoren gaat een belangrijke stimulans uit tot het doen van goed onderzoek. Zodra expliciet is wat door rechtswetenschappelijk Nederland als aansprekend en belangrijk onderzoek wordt beschouwd, worden daarmee meer onderzoekers naar dat type onderzoek getrokken. Dat is van groot belang, ook als voorbeeld voor een nieuwe generatie rechtswetenschappers.

Het ontwikkelen van prestatie-indicatoren voor rechtsgeleerd onderzoek is slechts één van de manieren waarop kan worden bijgedragen aan de kwaliteit van juridisch onderzoek. Daarnaast bestaan – veel inspirerender – methoden om dat te doen. Onze commissie wijst graag op het grote belang van interne kwaliteitscontrole in onderzoeksgroepen: in een goede onderzoekscultuur is *peer review* al aanwezig doordat collega's op elkaars werk reageren en dat werk onderling bediscussiëren. Het 'organiseren van tegenspraak' is essentieel voor een goede onderzoeksomgeving.

3. Prestatie-indicatoren kunnen worden gebruikt om onderbouwde oordelen te geven over de kwaliteit van een onderzoeksgroep, faculteit of individuele onderzoeker. Dat is onder meer van belang voor visitatiecommissies, beslissingen inzake financiering van onderzoek en aanstelling en bevordering van individuele onderzoekers.

In het VOR-rapport, p. 28, is er al op gewezen dat bij gebreke van meer formele indicatoren voor kwaliteit in een visitatie iedere publicatie door beoordelaars apart op zijn eigen merites moet worden beoordeeld. Zo maken tijdschriften thans te weinig onderscheid tussen bijdragen die aan de eisen van wetenschappelijkheid voldoen en andere bijdragen: 'te kort door de bocht geformuleerd doen in onze discipline visitatiecommissies het werk dat door tijdschriftredacties zou moeten worden gedaan' (VOR-rapport, p. 51). Daarnaast is voor buitenstaanders ook vaak niet duidelijk wat de status is van boeken (monografieën en verzamelbundels) en preadviezen in de rechtswetenschap.

4. Het ontbreken van standaardbeoordelingscriteria voor rechtswetenschappelijk onderzoek doet zich de laatste jaren vooral gevoelen bij de beoordeling van rechtswetenschappelijke onderzoeksvoorstellen in de zg. open ronde van NWO-MaGW en bij de beoordeling van rechtswetenschappers in het kader van de zg. Vernieuwingsimpuls en andere persoonsgerichte subsidievormen (zoals de Spinozapremie). Waar beoefenaars van andere disciplines (zoals economie en psychologie) gebruik kunnen maken van prestatie-indicatoren om uit te leggen waarom iemand een uitstekende onderzoeker is met een uitstekend voorstel, is dat voor juristen vaak moeilijker. Dit is op zichzelf al zorgelijk, maar is van nog groter belang als men zich realiseert dat succes in de tweede geldstroom voor een toenemend aantal Nederlandse universiteiten de financiering in de eerste geldstroom mede bepaalt. Ook dit is een reden om zo snel mogelijk te trachten indicatoren voor goed rechtswetenschappelijk onderzoek te ontwikkelen.

Intussen is ook de expliciete druk van buiten op de rechtswetenschap groot om prestatie-indicatoren te ontwikkelen. Niet alleen de universitaire colleges van bestuur, ook NWO en de European Science Foundation dringen daarop aan. Ook de KNAW heeft in 2005 gepleit voor het ontwikkelen van prestatie-indicatoren die specifiek zijn afgestemd op de geestes- en sociale wetenschappen (rapport 'Judging Research on its merits').

Is met het voorafgaande de noodzaak van prestatie-indicatoren vastgesteld, nog geheel open is hoe deze er uit moeten zien. Zij kunnen zowel van kwalitatieve aard zijn (de traditionele *peer review*, scherpe selectie door tijdschriftredacties of redacties van boekenreeksen), maar ook meer kwantitatief (met name ranking van tijdschriften en citatie-analyse).

Om misverstanden te voorkomen merkt onze commissie nog op dat dit rapport zich uitsluitend richt op de beoordeling van *wetenschappelijk* onderzoek. Zij erkent dat ook het schrijven van vakpublicaties (en annotaties) een waardevolle bezigheid is. Daarover handelt dit rapport echter niet.

3. Uitgangspunten voor de ontwikkeling van prestatie-indicatoren

Het vaststellen van prestatie-indicatoren veronderstelt dat aan een aantal premissen is voldaan:

1. Het is mogelijk om consensus te bereiken over wat ‘goed’ juridisch onderzoek is. Dit betekent dat niet alleen de juridische faculteiten, maar ook referenten, leden van beoordelingscommissies – ook wanneer zij uit andere disciplines dan de rechtswetenschap afkomstig zijn – colleges van bestuur en NWO onze prestatie-indicatoren dienen te erkennen.

Gelet op de zeer uiteenlopende reacties op het rapport van de VOR-commissie (waar het voor sommige vooraanstaande beoefenaars van de rechtswetenschap te ver gaat, wordt het door het gebiedsbestuur MaGW en het Rectoren College als te voorzichtig beschouwd) is het bereiken van consensus lastig, maar volgens onze commissie niet onmogelijk. Dit rapport getuigt daarvan. Dat vereist wel een benadering waarin niet wordt geprobeerd om voor al het rechtswetenschappelijk onderzoek uniforme beoordelingscriteria op te leggen, maar waarin wordt gedifferentieerd naar diverse typen onderzoek onder erkenning van normen voor individuele onderzoekers.

2. De prestatie-indicatoren zijn ook daadwerkelijk een afspiegeling van de kwaliteit van juridisch onderzoek.

Dit is een van de grootste opgaven waar onze commissie voor staat: het vertalen van wat goed juridisch onderzoek is naar minder inhoudelijke beoordelingscriteria (prestatie-indicatoren) zodat ook buitenstaanders die geen kennis nemen van de inhoud grofweg in staat zijn te beoordelen wat goed juridisch onderzoek is. Daarbij mag de rechtswetenschap niet toegeven aan de verleiding om indicatoren te ontwikkelen die vergelijkbaar zijn aan die in andere disciplines (zoals citatie-analyse en uitgebreide ranking van tijdschriften) indien met die methoden niet boven komt drijven wat door juristen als goed onderzoek wordt beschouwd. Zo staat buiten kijf dat indien criteria worden ontwikkeld analoog aan die in economie en psychologie het puur op Nederlands recht gericht onderzoek in het Nederlands nog als weinig waardevol wordt beschouwd.

3. Ongewenste neveneffecten van prestatie-indicatoren kunnen worden vermeden.

Algemeen erkend is dat aan het gebruik van prestatie-indicatoren ook nadelen zijn verbonden. Er worden er doorgaans vier genoemd:

a. de zg. performance paradox: naarmate aan prestatie-indicatoren meer belang wordt gehecht, wordt de werkelijke kwaliteit van de prestatie in mindere mate gemeten en onderscheidt de prestatie-indicator niet meer tussen goede en slechte prestaties. Dit wordt onder meer veroorzaakt doordat degenen die worden gemeten leren hoe te reageren op de indicator. Bovendien kan een te grote nadruk op het belang van prestatie-indicatoren gemakkelijk leiden tot minder vernieuwend onderzoek omdat men alleen nog bezig is te voldoen aan de gestelde norm en niet langer doet waar het werkelijk om gaat. Omdat binnen één organisatie (universiteit, faculteit) verschillende onderzoeksgroepen doorgaans apart worden beoordeeld, leidt dit ook tot concurrentie die zonder coördinatie averechts kan uitpakken. Daarmee verdwijnt ook het plezier in het werk en is de universiteit niet langer wat deze zou moeten zijn: een plaats waar creativiteit en originaliteit worden gewaardeerd.

b. proceduralisme. Prestatie-indicatoren die te zeer de nadruk leggen op enkel procedurele aspecten (aantal bladzijden; artikel al dan niet in *peer reviewed* tijdschrift; aantal citaties) meten doorgaans geen kwaliteit, maar hoogstens iets anders. Prestatie-indicatoren creëren een schijnzekerheid.

c. inflatoir effect. Het geven van een cijfermatig oordeel aan onderzoek vergroot de kans op inflatoire effecten. Indien bijvoorbeeld onderzoeksprogramma's die beneden de 4 scoren moeten verdwijnen, zal het aantal programma's met een score van 4 of hoger toenemen omdat de beoordelaars zich van de consequenties van hun becijfering bewust zijn.

d. de tijd en het geld die in de beoordeling van onderzoek aan de hand van prestatie-indicatoren worden gestoken, wegen niet op tegen het resultaat dat er mee wordt bereikt. Tot een werkelijke toename van kwaliteit leidt het niet.

Mede om deze redenen is onze commissie – net zoals het VOR-rapport – voorstander van een gedoseerd gebruik van prestatie-indicatoren: zij helpen de *peers* en buitenstaanders om een gedegen oordeel te geven over de kwaliteit van het onderzoek. Omdat zij een hulpmiddel zijn, zijn zij dus niet zaligmakend voor het oordeel over kwaliteit. Dit is overigens niet anders in andere disciplines. In de paragrafen 6 en 7 wordt uiteengezet wat dit gedoseerd gebruik precies inhoudt.

4. De te ontwikkelen prestatie-indicatoren zijn toegesneden op de eigen aard van het rechtswetenschappelijk onderzoek.

Aan de Nederlandse juridische faculteiten worden diversen typen onderzoek verricht: naast de meer klassieke ('normatieve') rechtswetenschap is dat onder meer empirisch, sociologisch en historisch onderzoek. Voor zover het object van bestudering het *behoren* betreft – in overwegende mate is in Nederland sprake van deze 'normatieve' rechtswetenschap – wordt gewerkt aan en gereflecteerd op (de ontwikkeling van) normen. Dat kenmerkt het rechtswetenschappelijk debat ook in die zin dat het hier doorgaans gaat om het vinden van de meest aansprekende argumentatie en niet om 'bewijsbare' feiten. Dat is van belang voor de ontwikkeling van prestatie-indicatoren omdat over de vraag wat de meest aansprekende argumentatie is steeds kan worden getwist.

4. Wat is (goed) rechtswetenschappelijk onderzoek?

4.1 Algemeen

De benadering van onze commissie is om eerst te proberen vast te stellen wat (goed) rechtswetenschappelijk onderzoek is. Vervolgens kan worden getracht om dit in prestatie-indicatoren te 'vangen' (formalisering). In het navolgende wordt eerst ingegaan op de vraag of aanwijzingen bestaan voor wat in onze discipline als (goed) wetenschappelijk onderzoek wordt beschouwd (4.2). Vervolgens worden vier kenmerken van de rechtswetenschap besproken waarin zij lijkt te verschillen van enkele andere disciplines: de gerichtheid op de rechtspraktijk, de focus op het nationale forum, het Nederlands als forumtaal en het belang van boeken (4.3).

4.2 Wat wordt in onze discipline als (goed) wetenschappelijk onderzoek beschouwd?

4.2.1 Inleiding

Op de vraag wat precies (goed) rechtswetenschappelijk onderzoek is, kan het antwoord in verschillende richtingen worden gezocht. In dit rapport worden drie richtingen verkend: de VSNU-benadering zoals uitgewerkt in het VOR-rapport (2005), een analyse van het rapport van de 'Commissie-Ten Kate' (Rapport onderzoeksbeoordeling Rechtsgeleerdheid 1995-2000) en een analyse van buitenlandse ervaringen.

Dit neemt niet weg dat ook andere methoden denkbaar zijn. Zo zouden de recensies van boeken over de afgelopen vijf jaar kunnen worden bekeken, kunnen gehonoreerde NWO-aanvragen op juridisch terrein worden geanalyseerd en kan een enquête worden gehouden. Onze commissie acht het op dit moment niet opportuun deze methoden te hanteren.

4.2.2 De benadering van de VSNU zoals uitgewerkt in het VOR-rapport

In het VOR-rapport is al het nodige gezegd over wat als 'goed' onderzoek kan worden beschouwd. Daartoe is voortgebouwd op de definitie van wetenschappelijke publicatie in het VSNU-protocol en op de indeling in typen publicaties in het VOR-rapport. De kern van de VSNU-normen zoals uitgewerkt in het VOR-rapport is dat wetenschappelijk juridisch onderzoek op zijn minst origineel, diepgaand en grondig is en dat grensoverschrijdendheid (interne of externe rechtsvergelijking) een belangrijke factor is bij de beoordeling.

Kort gezegd gaat het om het volgende:

- Wetenschappelijke publicaties zijn volgens de VSNU-definitie boeken en tijdschriftartikelen 'about a result of academic research, aimed at the forum of researchers.' Dit wordt aldus toegelicht: 'A publication derives specific characteristics from the fact that it is aimed at the target group of researchers, i.e. an *emphasis upon the research process, methodological accountability and reference to previous research*. These characteristics may vary between one discipline and another. In principle an academic publication deals with the results of research conducted by the author(s) and is intended to contribute to increasing the body of academic knowledge. However, an exception to this rule may be made in the case of a publication about research conducted by others, if the added value is such that the publication does contribute to *increasing the body of academic knowledge* (as opposed to merely disseminating academic knowledge), for example in an overview article' (curs. toegevoegd). Zij verschillen daarin van vakpublicaties, die worden gekenmerkt door 'disseminating and stimulating the application of existing knowledge.' Deze laatste zijn reproductief: ze maken bestaande kennis toegankelijk voor de (rechts)praktijk. De indeling in wetenschappelijke, vak- en populariserende publicaties (VOR-rapport) wordt hier overgenomen.

Geïnspireerd door de VLIR-commissie ('Commissie-Verbeke') ziet het VOR-rapport het wetenschappelijk karakter van een publicatie vervolgens in een aantal factoren:

- wetenschappelijke originaliteit in resultaat of benadering (incl. formulering van de probleemstelling). De eigen inbreng van de auteur staat centraal (dus niet louter reproductie van bestaande kennis). De VOR-commissie vat deze originaliteit zeer ruim op: ook bijdragen 'die orde scheppen in nog onontgonnen materiaal' zijn wetenschappelijke publicaties. Onze commissie deelt dit oordeel: de vraag is zelfs of de rechtswetenschap zich wel leent voor toepassing van het criterium van innovatie omdat kennis in de rechtswetenschap niet *cumuleert* (een internationale *body of knowledge* ontbreekt), maar het vooral aankomt op een herschikking van bestaande argumenten en topoi. Toch is originaliteit wel degelijk een van de belangrijkste factoren bij de beoordeling, zij het dat die originaliteit dus kan liggen in een nieuwe schikking en interpretatie van bestaand materiaal.
- diepgang in het onderzoek. Door voldoende diepgang komt men tot duiding en uiteindelijk tot theorievorming.
- grondigheid van het onderzoek: de publicatie bereikt volledigheid bij de beantwoording van de onderzoeksvraag; de relevante bronnen zijn geraadpleegd.
- grensoverschrijdendheid. Deze kan bestaan in (externe, interne en historische) rechtsvergelijking en in multidisciplinariteit.

Het VOR-rapport ziet deze laatste factor als een (niet noodzakelijkerwijs aanwezige) extra indicatie van wetenschappelijkheid; originaliteit, grondigheid en diepgang zijn echter steeds vereist.

Het VOR-rapport stelt als richtlijn dat een publicatie om wetenschappelijk te zijn minimaal 4000 woorden moet omvatten, maar wil niet uitsluiten dat kortere artikelen ook wetenschappelijk zijn: vraag moet zijn of de inhoud de kwantiteit rechtvaardigt.

Deze nadruk op de eisen van originaliteit, diepgang en grondigheid komt ook onze commissie als gepast voor. Grensoverschrijdendheid is vervolgens een factor die maakt dat het onderzoek hoger kan worden gewaardeerd. Dat geldt ook voor onderzoek dat voldoet aan de eis van 'internationale uitstraling' (zie onder 4.2.3).

4.2.3 Het Rapport onderzoeksbeoordeling Rechtsgeleerdheid 1995-2000

Het meest recente openbaar toegankelijke document waarin de VSNU-normen op de rechtswetenschap zijn toegepast, is het rapport van de 'Commissie-Ten Kate' (Rapport onderzoeksbeoordeling Rechtsgeleerdheid 1995-2000). Het rapport bevat vele opmerkingen over de kwaliteit van de output die binnen de gevisiteerde programma's is gerealiseerd. Daarmee wordt een beeld verkregen van wat door deze commissie als belangrijk onderzoek is beschouwd. Wanneer wordt geabstraheerd van de programma's zelf en wordt gekeken naar de publicaties die in het rapport in positieve zin en bij naam van de auteur worden genoemd (doorgaans beperkt tot de door de programmaleiding opgegeven kern- en uitstekende publicaties), dan levert dat een aantal interessante gegevens op.

Toegegeven zij dat deze methode niet waterdicht is. Vaak ontbreekt de precieze motivering waarom een bepaalde publicatie positief werd gewaardeerd. Toch laat zij zien wat door deze commissie als zodanig goed onderzoek is beschouwd dat het bij naam is genoemd, wat uiteraard niet uitsluit dat ook andere opgegeven publicaties belangrijk werden geacht bij de beoordeling van de onderzoeksprogramma's. De volgende lijst bevat alle in het rapport bij naam genoemde boeken en artikelen met de bijbehorende adjectieven (die niet allemaal even veelzeggend zijn: bij de analyse (zie hieronder) is geen rekening gehouden met kwalificaties als 'spraakmakend' en 'voortreffelijk', maar alleen met méér zeggende adjectieven).

- preadvies NJV van Naeyé ('spraakmakend')
- Rozemond, Strafvorderlijke rechtsvinding, diss. ('voortreffelijk')
- Van der Ploeg en Hondius, Foundations in de IECL-serie ('duidelijk bewijs van expertise en van internationale erkenning daarvan')
- Schrage, Non quia romanum, sed quia ius ('van internationaal niveau')

- Oskamp & Lodder, Informatietechnologie voor de juristen ('een zeer waardevolle bijdrage (...), zowel wat betreft onderwijs als onderzoek (...) [grensverleggend]')
- Van Mierlo, Verstreking zekerheden aan internationale syndicaten' ('een mooie bijdrage (...) op het snijpunt van diverse rechtstakken: zekerheden, insolventierecht, trustrecht, beslagrecht, IPR')
- Weigel, Hessing en Elfers, Het hoe en waarom van fiscale rechtshandhaving ('getuigt van interdisciplinaire samenwerking')
- Hoogendijk, De loondoorbetalingsplicht gedurende het eerste ziektejaar ('uitstekend voorbeeld [van] grotere accentuering van de interne en externe rechtsvergelijking')
- Loonstra, De kantonrechter als arbeidsrechter, oratie ('relevante en belangwekkende invalshoek')
- Hayton/Kortmann (eds.), Principles of European Trust Law ('van Europees niveau')
- Zwolve, Qui solvit alii ('een erudiet, met verve en liefde geschreven betoog waarbij naar overeenkomsten en verschillen in het heden en verleden van het Engelse en continentale recht wordt gespeurd. Een voortreffelijk en prikkelend college voor gevorderden, dat stimuleert tot verder onderzoek.')
- Potjewijd, Beschikkingsbevoegdheid, bekrachtiging en convalescentie ('zeer goede romanistische studie')
- Hartlief, oratie ('fundamentele vragen (...) naar de grondslagen en de functies van het aansprakelijkheidsrecht, (...) uitstekend verwoord.')
- Wijffels, Case law in the making ('van hoog internationaal niveau')
- 't Hart, Mensenwerk? Over rechtsbegrip en mensbeeld in het strafrecht ('van hoog academisch wetenschappelijk niveau (...) aanzet tot nadere studie.')
- Heukels/McDonnell, The action for damages in community law ('fraaie opstellenbundel')
- Lawson, Het EVRM en de Europese Gemeenschappen, diss. ('uitstekend')
- Hesselink, Redelijkheid en billijkheid in het Europese privaatrecht ('mooi proefschrift')
- Beukers en Milo, Ontvanger/Hamm ('goed geschreven, mooie rechtsvergelijking')
- Veldman, Effectuering van sociaal-economisch recht volgens de chaostheorie, diss. ('origineel')
- Veldkamp, 'Overbrenging van afvalstoffen', diss. ('verdienstelijk')
- Akkermans, diss. ('belangwekkend' [in kader grondslagenonderzoek])
- Barendrecht en Van Beukering, Recht rond onderhandeling ('mooi resultaat (...) waarin wordt gezocht naar alternatieve geschiloplossingsmethoden.')
- Jansen, Towards a European building contract law, diss. ('mooi')
- De Hullu, Materieel strafrecht, ('knap en invloedrijk')
- Westerman, The Disintegration of Natural Law Theory, diss. ('voortreffelijk')
- De Haan, div. publicaties ('heel goed (...) vooral doordat De Haan een grote plaats inruimt voor het leggen en vasthouden van een theoretische fundering en daarnaast pleit voor systematisch onderzoek')
- 500 jaar Hof van Friesland ('knap opgebouwd, erudiet onderbouwd, voortreffelijk geschreven, een lust om te lezen (...)')
- Tussen droom en daad (Gedenkboek 125 jaar NJV): idem, maar het 'mist (...) grensverleggend karakter'
- Van Boven, bijdrage aan Grahl-Madsenbundel 1996 ('resultaat van waardevol onderzoek')
- Smits, Europees privaatrecht in wording ('grondig')
- Visser, Zorgplichtbepalingen in het strafrecht, diss. ('zeer goed')
- Wouters, Het Europese vestigingsrecht, diss. ('van uitstekende kwaliteit')
- Hage, Reasoning with rules ('een knappe en waardevolle bijdrage')

Analyse van deze lijst levert de volgende gezichtspunten op:

- de 'Commissie-Ten Kate' heeft op basis van de VSNU-criteria vooral onderzoek hoog gewaardeerd dat opvalt omdat het nieuwe wegen inslaat (vernieuwend is), grondig is, discussie bevordert (inspirerend is) en internationale uitstraling heeft. Dit past wonderwel bij de invulling die de VOR-commissie aan de VSNU-criteria gaf, zij het dat de internationale uitstraling daaraan toegevoegd kan worden. Er is mee bedoeld dat onderzoek in potentie van groter belang is dan alleen voor het Nederlandse recht (ook voor een buitenlands publiek zou het nuttig zijn om er kennis van te nemen), ook indien de resultaten er van wel in het Nederlands zijn beschreven.

- de publicaties die de ‘Commissie-Ten Kate’ als belangrijk beschouwde betreffen zowel artikelen als bijdragen aan boeken, proefschriften, oraties en boeken (vernieuwend handboeken, monografieën en verzamelbundels). Het zijn echter vooral boeken die de commissie heeft beoordeeld – daarbij uiteraard geleid door de opgave van kernpublicaties door de faculteiten.
- de commissie heeft extra belang gehecht aan publicaties die rechtsvergelijkend zijn of proberen om grenzen tussen rechtsgebieden of het recht en andere disciplines te slechten.
- naarmate onderzoek zich meer richt op het internationale debat (hetgeen gebruik van een andere taal dan het Nederlands impliceert) wordt het hoger gewaardeerd.

4.2.4 Ervaringen in het buitenland

Op de ervaringen in Vlaanderen is al uitgebreid ingegaan in het VOR-rapport uit 2004. De nadruk die ook daarin wordt gelegd op originaliteit, diepgang, grondigheid en grensoverschrijdendheid is, behalve in Vlaanderen, ook terug te vinden in andere landen. Zo meldt Korobkin¹ voor de Amerikaanse situatie dat ‘valuable scholarship is that which is both insightful and original.’ Ook in de *research assessment exercise* (RAE) zoals uitgevoerd in het Verenigd Koninkrijk gelden soortgelijke criteria t.a.v. originaliteit, wetenschappelijk belang en grondigheid.

Voor de RAE 2008 zijn conform andere disciplines de volgende niveau’s gedefinieerd, waarbij het hoogste niveau 4* hoger lijkt dan het niveau 5 in de VSNU-visitatie:

- a. 4* - quality that is world-leading in terms of originality, significance and rigour. This standard will be achieved by a research output that is, or is likely to become, a primary reference point of the field or sub-field.
- b. 3* - quality that is internationally excellent in terms of originality, significance and rigour but which nonetheless falls short of the highest standards of excellence. This standard will be achieved by a research output that is, or is likely to become, a major reference point that substantially advances knowledge and understanding of the field or sub-field.
- c. 2* - quality that is recognised internationally in terms of originality, significance and rigour. This standard will be achieved by a research output that is, or is likely to become, a reference point that advances knowledge and understanding of the field or sub-field.
- d. 1* - quality that is recognised nationally in terms of originality, significance and rigour. This standard will be achieved by a research output that makes, or is likely to make, a contribution to knowledge or understanding of the field or sub-field.
- e. Unclassified – quality that falls below the standard of nationally recognised work or which does not meet the published definition of research for the purposes of this assessment.’

4.2.5. Conclusie

Conclusie uit het voorafgaande moet zijn dat in de rechtswetenschappelijke wereld als goed juridisch onderzoek wordt gezien onderzoek dat op zijn minst origineel, diepgaand en grondig is. Grensoverschrijdendheid en internationale uitstraling (het onderzoek levert in potentie een bijdrage aan het internationale debat) kunnen er toe leiden dat het onderzoek vervolgens nog hoger wordt gewaardeerd. Op basis van deze kenmerken worden in par. 6 prestatie-indicatoren voor wetenschappelijke output vastgesteld; in par. 7 geschiedt hetzelfde voor individuele onderzoekers.

Bij de grensoverschrijdendheid past een kanttekening. In het VOR-rapport (p. 24) werd al gesignaleerd dat onderzoek in toenemende mate multi- of interdisciplinair is. Dit type onderzoek is bij uitstek exploratief en tijdrovend en stelt eigen eisen aan de beoordeling. Werkelijk hoogstaand multi- of interdisciplinair onderzoek is zeldzaam: vaak verwezenlijkt zich het risico dat een van de disciplines moet worden ‘uitgelegd’ om de problematiek voor de andere discipline begrijpelijk te maken, waardoor een deel van de publicatie tamelijk oppervlakkig blijft. Wanneer er weinig *peers* zijn die beide disciplines beheersen kan dat

¹ Korobkin 1999.

leiden tot curieuze beoordelingen. Een oplossing heeft onze commissie niet, maar zij wil dit probleem wel signaleren.

4.3 Vier specifieke aspecten van juridisch onderzoek

Onze commissie heeft zich rekenschap gegeven van vier kenmerken van de huidige rechtswetenschap die wezenlijk verschillen van enkele andere disciplines:

1. de primaire gerichtheid van veel onderzoek op de rechtspraktijk en niet op het wetenschappelijk forum
2. het deels ontbreken van een internationaal debat
3. het belang van het Nederlands als forumtaal
4. het belang van boeken

De vraag voor onze commissie is wat de betekenis is van deze factoren voor de beoordeling van kwaliteit van rechtswetenschappelijk onderzoek. Elk van deze aspecten komt in het navolgende aan de orde.

4.3.1 Gerichtheid op de rechtspraktijk

In disciplines zoals economie en psychologie bestaat een zelfstandig academisch debat dat relatief los staat van de beroepspraktijk van practici. In de juridische discipline is dit deels anders. Traditioneel is er kruisbestuiving tussen de rechtspraktijk en de activiteiten van universitaire onderzoekers. Zo schrijven onderzoekers over rechterlijke uitspraken en wetgeving; de rechterlijke macht en de wetgever nemen op hun beurt kennis van wat over het recht door onderzoekers wordt geschreven. Veel juridische tijdschriften richten zich ook op voorlichting van de praktijk. Het is goed om vast te stellen dat het overgrote deel van dit type onderzoek niet voldoet aan de eisen van originaliteit, diepgang en grondigheid. Het betreft in meerderheid vakpublicaties, grotendeels gericht op reproductie van bestaande kennis.

Hiermee is uiteraard niet gezegd dat onderzoek naar het *positieve recht* niet aan de eisen van wetenschappelijkheid kan voldoen. Integendeel: het grootste deel van het huidige wetenschappelijke debat vindt niet plaats in subdisciplines zoals de rechtsgeschiedenis, de rechtseconomie en de rechtssociologie, maar juist in de kern van het privaatrecht, staats- en bestuursrecht, strafrecht en internationaal recht (om enkele hoofdgebieden van het recht te noemen). Het verschil met het in de eerste alinea bedoelde onderzoek is dat dit ten doel heeft om de praktijk voor te lichten, terwijl het laatste zich primair richt op wetenschapsbeoefenaars en daarmee ook kan voldoen aan de eisen van wetenschappelijkheid.

Zo worden in onder meer het privaatrecht, bestuursrecht en strafrecht discussies gevoerd over de meest gewenste wijze van inbedding van nieuwe rechtsfiguren (en nieuwe rechtspraak en wetgeving) in het bestaande systeem. Ook de vraag hoe de dogmatiek van een juridisch stelsel er idealiter uitziet wordt bediscussieerd. Dit zijn wetenschappelijke discussies over het positieve recht. Dit type vragen over positief recht leent zich zonder twijfel voor de wetenschappelijke bestudering van het recht. Onze commissie vindt de wetenschappelijke praktijk in de Verenigde Staten – waar de artikelen in de bekendste tijdschriften weinig band meer hebben met het positieve recht – geen lichtend voorbeeld voor Nederland. Anderzijds lijkt een groot deel van het huidige onderzoek gericht op reproductie van bestaande kennis en voorlichting van de rechtspraktijk.

4.3.2 Het deels ontbreken van een internationaal debat

Een belangrijk deel van de huidige rechtswetenschap is nationaal georiënteerd: juristen schrijven vaak over Nederlands recht in het Nederlands. Voor beoefenaars van sommige andere disciplines is dit moeilijk te begrijpen. Het belangrijkste argument dat juristen aanvoeren voor deze praktijk is dat hun object van studie nauw is verbonden met de nationale instituties (nationale wetgever en rechter).

Toch is de vraag of niet juist de artikelen die voldoen aan de eisen van originaliteit, diepgang en grondigheid zich lenen voor een meer internationale benadering. Het enkele feit dat die benadering thans lang niet altijd wordt gekozen, betekent nog niet dat dit niet *kan* en niet *moet worden gestimuleerd*. Voor veel onderzoeksvragen geldt dat zij niet enkel in Nederland spelen, maar ook elders. Dat geldt voor de meer metajuridische aspecten van de rechtswetenschap, maar *ook* voor de ‘dogmatische’ vragen naar ideale vormgeving van een rechtssysteem en inpassing van nieuwe rechtspraak en wetgeving daarbinnen. Voor zover onderzoek niet is gericht op voorlichting van de nationale rechtspraktijk, lijken er weinig vragen te zijn die zich niet lenen voor een benadering waarin tevens inzichten van elders worden betrokken.

Een mooi voorbeeld van internationalisering van een traditioneel nationaal gericht vakgebied is het privaatrecht. Meer en meer wetgeving op dat vlak is afkomstig uit Brussel: dit *acquis communautaire* leidt in alle Europese lidstaten tot gelijksoortige vragen. Beantwoording daarvan is zeer gebaat bij een internationaal debat, dat zich het afgelopen decennium dan ook heeft ontwikkeld. Dit soort internationalisering, zowel van recht als van de wetenschappelijke bestudering er van, vindt thans plaats op vrijwel alle rechtsgebieden. Maar ook indien op een bepaald terrein de invloed van Europees recht gering is, lenen vele vragen daarbinnen zich vaak voor een meer internationale benadering.

Indien erkend wordt dat het wel *mogelijk* is om het huidige rechtswetenschappelijk debat verder te internationaliseren, is de vraag onontkoombaar wat dit betekent voor de vraag naar kwaliteit van onderzoek. Deelname aan het internationaal debat is *op zichzelf* nog geen teken van kwaliteit, maar *kan* dat wel zijn voor zover internationale publicaties voldoen aan bepaalde kwaliteitseisen of individuen anderszins internationale erkenning verkrijgen.

Gedacht kan worden aan het publiceren in internationale tijdschriften (met vaak anonieme *peer review*) of boekenreeksen (met internationaal samengestelde redacties) en uitnodigingen voor internationale congressen. Het zou vreemd zijn wanneer dit type erkenning door een veel breder publiek van vakgenoten dan het puur nationale als gelijkwaardig zou worden beschouwd aan erkenning op nationaal niveau. In het algemeen gesproken geldt dat in internationaal opzicht de concurrentie groter is, zodat de kwaliteitscontrole ook strenger is. Daarnaast geldt dat de grotere moeite die een onderzoeker zich getroost om aan dat debat deel te nemen moet worden beloond: zo beschouwd dient vanuit de discipline ook een stimulans uit te gaan om meer aan het internationaal debat deel te nemen.

Het is belangrijk om te constateren dat het enkele feit dat een publicatie in het Engels is geschreven of buiten Nederland is gepubliceerd *op zichzelf* natuurlijk geen teken van kwaliteit is. Soms zijn Engelstalige publicaties zelfs van duidelijk mindere kwaliteit omdat problemen slechts oppervlakkig worden besproken en de juridische finesse wordt gemist. In die zin kan internationalisering ook tot oppervlakkigheid leiden. Dat verklaart de nadruk die onze commissie legt op het voldaan zijn aan nadere kwaliteitseisen. Zie verder par. 6.

4.3.3 Het belang van het Nederlands als forumtaal

Evident is dat een deel van het rechtswetenschappelijk debat altijd in het Nederlands zal blijven worden gevoerd. Het Nederlands is immers ook rechtstaal, niet alleen maar vaktaal voor wetenschappers zoals Engels dat is bij natuurkundigen of economen. In het recht gaat door vertaling in het Engels ook onherroepelijk betekenis verloren.

Dit wordt ook erkend door de KNAW. In het recente KNAW-rapport ‘Judging research on its merits’ (2005) heet het: ‘Het is onverstandig de historische literatuurwetenschap over een kam te scheren met de fysica der elementaire deeltjes (...) De noodzakelijke academische *output*-meting is vaak een bibliometrisch simplisme. Het gevolg kan zijn dat wetenschappers om mee te tellen louter en alleen in het Engels publiceren. Zij zijn dan in het voordeel bij de verdeling van onderzoeksgelden, terwijl een vakgenoot die op hoger wetenschappelijk niveau in het Nederlands publiceert misschien onzichtbaar blijft.’ En in een rapport van het Nederlands Observatorium voor Wetenschap en Technologie (2000) wordt gesteld: ‘De relatief geringe publicatieomvang van de alfawetenschappen is niet zozeer een kenmerk van geringe

internationale orientatie of gebrek aan kwaliteit, maar wordt vooral bepaald door de afwijkende publicatiecultuur in deze wetenschappelijke vakgebieden waarin men veel meer nadruk legt op Nederlandstalige artikelen en boeken als vorm van kennisoverdracht.’

Anderzijds heeft publiceren in het Engels het grote voordeel dat producten van wetenschap in meer gezaghebbende tijdschriften kunnen verschijnen, een grotere verspreiding genieten en niet zelden aan een kritischer toets worden onderworpen. Zoals ook al bepleit door de Commissie Nederlands als wetenschapstaal van de KNAW (rapport ‘Nederlands, tenzij’, 2003) betekent dit dat publicaties zowel in het Nederlands als in het Engels dienen te verschijnen, een en ander mede afhankelijk van het thema, de doelgroep en het rechtsgebied.

4.3.4 Het belang van boeken (monografieën, handboeken en preadviezen)

Een ander aspect waarin de rechtswetenschap verschilt van andere disciplines is dat boeken (met name monografieën en handboeken) door de *academic community* hoog worden gewaardeerd, althans wanneer deze nieuw terrein ontginnen, een bepaalde gedachte consequent uitwerken of een nieuwe ordening van het aanwezige materiaal beogen. Anders dan in sommige andere disciplines gelden boeken in de rechtswetenschap dus niet als minderwaardig ten opzichte van tijdschriftartikelen.

Een bijzondere plaats in de rechtswetenschap genieten zg. preadviezen. Het gaat hier doorgaans om uitgebreide wetenschappelijke verhandelingen die in opdracht van een wetenschappelijke vereniging worden geschreven en waarover op een vergadering van die vereniging wordt gediscussieerd. In een aantal subdisciplines van het recht geldt het schrijven van een preadvies – met de daarop volgende verdediging ter vergadering – als de ultieme erkenning van een onderzoeker als gezaghebbend.

4.4 Conclusie

Onze commissie is van oordeel dat goed rechtsgeleerd onderzoek op zijn minst origineel, diepgaand en grondig is. Onderzoek dat louter ten doel heeft de praktijk voor te lichten behoort daar niet toe. Grensoverschrijdendheid of internationale uitstraling (het onderzoek levert in potentie een bijdrage aan het internationale debat) leiden er toe dat het onderzoek hoger kan worden gewaardeerd. De eigen kenmerken van de juridische discipline maken vervolgens dat Nederlands naast Engels forumtaal is (afhankelijk van het thema, het rechtsgebied en de doelgroep voor wie men schrijft) en dat boeken – mits zij aan de eisen van wetenschappelijkheid voldoen – in wetenschappelijk opzicht gelijkwaardig kunnen zijn aan tijdschriftartikelen.

5. Wat wordt beoordeeld?

5.1 Inleiding

Na bovenstaande meer algemene beschouwingen dient thans te worden stilgestaan bij de verschillende vormen van beoordeling die in de rechtswetenschap bestaan. Deze betreffen:

- beoordeling van onderzoeksprogramma's/onderzoeksgroepen
- beoordeling van individuele onderzoekers (*track record*)
- beoordeling van onderzoeksvoorstellen

Elk dezer vormen van beoordeling stelt eigen eisen die hier achtereenvolgens worden besproken.

5.2. Beoordeling van onderzoeksprogramma's/onderzoeksgroepen

Op de 'klassieke' beoordeling van onderzoeksprogramma's zoals die plaatsvindt door visitatiecommissies conform het Standaard Evaluatie Protocol (SEP) is in het VOR-rapport (2005) al uitgebreid ingegaan. Hetgeen daar is gezegd, kan hier als ingelast worden beschouwd.

Kort gezegd behelst de SEP-evaluatie zoals vastgesteld door de VSNU een beoordeling per programma van de factoren kwaliteit, produktiviteit, relevantie en duurzaamheid, waarbij per factor een cijfer wordt gegeven op de schaal 1-5. In het VOR-rapport is voorgesteld om enkele disciplinespecifieke aanpassingen in het protocol door te voeren. Aldus is inmiddels geschied.

Het VOR-rapport (p. 23) stelt ook een minimumomvang aan programma's van 'circa acht onderzoekers (senioren en enkele promovendi)', dat wil zeggen drie onderzoeks-fte's, waarbij bij het onderzoeksteam i.e.g. ook voltijds (of vrijwel voltijds) senior-onderzoekers moeten zijn betrokken. Kleinere programma's zijn bij uitzondering mogelijk, maar een keuze daarvoor moet worden gemotiveerd.

Op de eisen die aan programma's als zodanig moeten worden gesteld, wordt hier niet verder ingegaan. Deze zijn voldoende duidelijk uit het SEP-protocol. Dat neemt uiteraard niet weg dat de twee belangrijkste onderdelen van de beoordeling van programma's, nl. de beoordelingsfactoren kwaliteit en productiviteit, mede worden gedragen door de output van individuele onderzoekers. De hieronder te ontwikkelen prestatie-indicatoren richten zich uiteraard wel daarop.

5.3 Beoordeling van individuele onderzoekers (*track record*)

Opvallend is dat in Nederland de beoordeling van juridisch onderzoek – sinds de eerste Voorwaardelijke Financiering-programma's in 1986 van start gingen – zich altijd heeft gericht op onderzoeksprogramma's en onderzoeksgroepen. In andere landen is de beoordeling meer op prestaties van individuele onderzoekers gericht. Ook in Nederland bestaat behoefte aan meer duidelijkheid over wat van een individuele onderzoeker mag worden verwacht. Dit is immers niet alleen van belang voor alle *persoonsgerichte* subsidievormen, maar ook voor beslissingen over aanstelling en bevordering binnen faculteiten. Ten slotte vormen de prestaties van individuele onderzoekers ook in belangrijke mate de basis voor de beoordeling van programma's (via de beoordelingsfactoren kwaliteit en productiviteit).

In paragraaf 7 wordt uitgebreid ingegaan op de criteria voor beoordeling van individuele onderzoekers.

5.4 Beoordeling van onderzoeksvorstellen

In juridisch Nederland bestaat thans geen consensus over de eisen waaraan succesvolle juridische onderzoeksvorstellen zoals deze worden ingediend bij NWO of andere subsidieverlenende instanties moeten voldoen. Het gaat hier om beoordeling van *toekomstig* onderzoek. Er is behoefte aan criteria waarmee de inhoud van het voorstel en de gehanteerde onderzoeksmethode kunnen worden beoordeeld.

Een van de problemen bij de beoordeling van juridische onderzoeksvorstellen is dat de onderzoeksmethode doorgaans niet of slecht is geëxpliciteerd. Dit wreekt zich bij confrontatie van juridische voorstellen met die uit andere disciplines. Het probleem is dieperliggend in de zin dat juristen zich in het algemeen weinig bewust zijn van de door hen gebruikte methoden. Onze commissie ziet het niet als haar taak om uitgebreide beschouwingen te wijden aan de eisen waar onderzoeksvorstellen aan dienen te voldoen. Over de juridische methode in het algemeen zijn binnenkort enkele publicaties te verwachten. Zo financiert het NWO-SARO-programma thans onderzoek naar de juridische methode en hebben ook enkele Nederlandse faculteiten hierover publicaties op stapel staan.

6. Prestatie-indicatoren: wetenschappelijke output

6.1 Algemeen

Indien consensus kan worden gevonden over wat goed juridisch onderzoek is (zie boven, par. 4), is het vervolgens zaak om deze meer te formaliseren ('vertalen in meetbare factoren'). Daarbij bestaat behoefte aan zowel algemene prestatie-indicatoren als aan criteria om het betere onderzoek en de betere onderzoekers te kunnen identificeren. Thans is het voor buitenstaanders – en dat zijn ook diegenen die niet tot een bepaald vakgebied behoren – immers moeilijk om vast te stellen wat dat is en wie dat zijn. In het navolgende wordt getracht om dergelijke prestatie-indicatoren – eerder omschreven als valide en betrouwbare indicatoren voor de kwaliteit van juridisch onderzoek – te ontwikkelen. Dat geschiedt achtereenvolgens voor wetenschappelijke output (artikelen, boekbijdragen, boeken en preadviezen: deze paragraaf) en voor individuele onderzoekers (par. 7).

In par. 2 is er al op gewezen dat prestatie-indicatoren met voorzichtigheid moeten worden gebruikt: zij geven een *indicatie* van kwaliteit, maar zijn niet alleen zaligmakend. Dat geldt a fortiori indien bibliometrische prestatie-indicatoren zoals die in de 'harde' wetenschappen zijn ontwikkeld worden toegepast in de rechtswetenschap.

Dit is erkend door zowel de KNAW als door de werkgroep Bibliometrie in de Humane Wetenschappen van de Koninklijke Vlaamse Academie van België voor Wetenschappen en Kunsten. Beide betwijfelen het nut van bibliometrie als middel om kwaliteit te meten in (onder meer) de rechtswetenschap. In het rapport 'Nederlands, tenzij' (2003) van de KNAW heet het: 'De huidige bibliometrie is geen goed beleidsinstrument om kwaliteit van onderzoek in de geesteswetenschappen en de gedrags- en maatschappijwetenschappen te meten' (p. 30). Dit wordt ondersteund in het KNAW-rapport 'Judging research on its merits' (2005), waarin er voor wordt gewaarschuwd om bibliometrische indicatoren en publiceren in het Engels in de geestes- en sociale wetenschappen als zaligmakend te beschouwen als aanduiding van kwaliteit.

Het belang van formele prestatie-indicatoren is ook beperkt in de zin dat bij een onderzoeksvisite van de visitatiecommissie mag worden verwacht dat zij op zijn minst direct kennis neemt van de opgegeven kernpublicaties. Ook bij beslissingen over individuele onderzoekers zou het oordeel (door *peers*) kunnen worden gebaseerd op wat door de onderzoeker zelf als zijn of haar drie (of vijf) beste publicaties wordt beschouwd.

Juist de ongeschiktheid van bibliometrische methoden om kwaliteit van juridisch onderzoek te meten heeft er in andere landen toe geleid dat beoordeling van juridisch onderzoek vooral plaatsvindt via *peer review*. Zo is in het Verenigd Koninkrijk specifiek voor de beoordeling door 'panel J (law)' in de *research assessment exercise 2008* overwogen dat het panel (bestaande uit *peers*) tot taak heeft om te 'examine in detail virtually all of the outputs submitted. Outputs will be assessed on their own merits (...)' Na ampele afweging is daar dan ook besloten om geen classificatie van tijdschriften te maken. Ook in het KNAW-rapport 'Judging research on its merits' (2005) wordt er op gewezen dat *peer review* de belangrijkste beoordelingsmethode is.

Ook onze commissie gelooft in het grote en blijvende belang van *peer review* als meest betrouwbare methode van beoordeling van juridisch onderzoek. Maar zij is er ook van overtuigd dat het mogelijk is om meer formele prestatie-indicatoren voor de rechtswetenschap te ontwikkelen die de *peers* bij de beoordeling van dienst kunnen zijn.

De hier gekozen benadering bestaat er in dat eerst de diverse categorieën van wetenschappelijke output (artikelen in tijdschriften, boeken, preadviezen en boekbijdragen) worden gezien (par. 6.2 en 6.3). Vervolgens wordt ingegaan op de eisen die aan individuele onderzoekers kunnen worden gesteld (par. 7).

6.2 Prestatie-indicatoren: artikelen in tijdschriften

6.2.1 Algemeen

De opgave waarvoor onze commissie staat is om de eisen die in par. 4 aan (goed) juridisch onderzoek zijn gesteld te *formaliseren*. De verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van wetenschappelijk onderzoek ligt primair bij de juridische discipline zelf en niet bij beoordelaars van buiten. Deels is dit uiteraard al het geval: in Nederland bestaan tijdschriften waarvan weinigen betwijfelen dat daarin alleen resultaten van goed juridisch onderzoek verschijnen. Maar voor zover dit het geval is, is dit niet expliciet voor buitenstaanders. Het enkele feit dat een artikel is gepubliceerd in een bepaald tijdschrift, zegt thans alleen dat dit artikel kennelijk voldoet aan de eisen die de redactie van dat tijdschrift heeft gesteld. Welke eisen dit precies zijn, is doorgaans niet helder.

In deze paragraaf wordt beproefd of een classificatie van tijdschriften soelaas biedt. Daartoe worden zeven methoden van ranking besproken en getoetst op betrouwbaarheid en op de mate waarin zij bureaucratie vermijden. Dat leidt tot een standpuntbepaling in par. 6.2.9.

6.2.2 Het VLIR-model: een inhoudelijke benadering

In het ‘Model voor integrale kwaliteitsevaluatie van het onderzoek in de rechtswetenschappen’ van de VLIR (2004) is een voorlopige ranking van juridische tijdschriften tot stand gebracht op basis van een inhoudelijke toets: elk tijdschrift (lees: vijf recente nummers daarvan) is door een commissie van tien leden beoordeeld op wetenschappelijke originaliteit, grondigheid en overschrijdendheid. Vervolgens zijn zij geëvalueerd als A-, B- of C-tijdschrift, waarbij nog onderscheid is gemaakt tussen artikelen en annotaties.

Zie hierover ook het VOR-rapport, p. 52. De classificatie van Vlaamse en tweetalige Belgische juridische tijdschriften is beschikbaar via <http://www.vlir.be>. Zij bevat qua ranking van artikelen drie A-tijdschriften (in de woorden van de VLIR-commissie: een ‘klein aantal wetenschappelijke tijdschriften op internationaal niveau’): Panopticon, Publiekrechtelijke Kronieken en Tijdschrift voor Privaatrecht.

In de Verenigde Staten is uitgebreid nagedacht over de ideale wijze van ranking van juridische tijdschriften. Daarbij worden de ervaringen opgedaan in andere disciplines dan de juridische steeds meegenomen. Een classificatiemethode zoals voorgesteld door de VLIR-commissie (directe analyse van kwaliteit via *expert evaluation*) is in de VS als methode van ranking ernstig bekritiseerd. Het grootste probleem van de methode is dat een panel vaak geen betrouwbaar oordeel kan geven over alle te beoordelen tijdschriften. Zeker bij de meer algemene tijdschriften zouden alle panelleden alle artikelen in die tijdschriften moeten lezen, hetgeen praktisch onmogelijk is indien wordt uitgegaan van een statistisch significante periode (bijvoorbeeld vijf jaargangen). Bij meer gespecialiseerde tijdschriften zou het panel kunnen worden samengesteld uit specialisten, maar dat heeft weer als nadeel dat de leden van het panel de auteurs van de artikelen kennen – met alle subjectiviteit die daarbij hoort.

Indien men wil overgaan tot een classificatie op basis van analyse van kwaliteit, is een alternatief om een enquête te houden waarbij aan de beoefenaars van de discipline wordt gevraagd om de vijf beste tijdschriften te noemen (eventueel met een vraag naar een kwaliteitscriterium: ‘Wat zijn volgens u de vijf tijdschriften die de meest creatieve artikelen plaatsen?’). Onze commissie oordeelt dat ook deze methode nadelen heeft. Zij zou waarschijnlijk alleen leiden tot een classificatie van de top vijf-tijdschriften. Bovendien zullen ook hier vooroordelen een rol spelen.

Deze nadelen, gevoegd bij de grote administratieve lasten van het VLIR-model, maken dat onze commissie weinig ziet in classificatie door een panel of via een enquête.

6.2.3 Het VOR-model: een processuele benadering

De VOR-commissie heeft als mogelijk alternatief geopperd om een classificatie van Nederlandse tijdschriften te maken op basis van meer procedurele criteria, namelijk de samenstelling van de redactie en de wijze van toetsing van de binnengekomen kopij. Dit model zou in de visie van de VOR-commissie nu reeds ter hand kunnen worden genomen, eventueel als voorloper van het gecompliceerder VLIR-model.

Het VOR-rapport, p. 52 v. baseert de classificatie op twee factoren:

1. De samenstelling van de redactie. Bij een B-tijdschrift is meer dan de helft van de redactieleden gepromoveerd of hoogleraar (geweest) en bekleedt een academische positie. Bovendien is tenminste één redactielid werkzaam of werkzaam geweest in een andere (sub)discipline. Bij een A-tijdschrift is tenminste driekwart van de redactie gepromoveerd, één redactielid afkomstig uit het buitenland en/of heeft daar een goede reputatie en/of wordt gedaan aan (externe) *peer review*. Bij een C-tijdschrift zou het aantal gepromoveerde redactieleden tussen de 20% en 50% moeten liggen.
2. De redactie werkt volgens een vast format dat bij alle kopij voor de wetenschappelijke bijdragen wordt gehanteerd. De VOR-commissie stelt voor daartoe voor dat door de redactie in elk geval de volgende vragen bevestigend worden beantwoord:
 - ‘1. Is er een consequent uitgewerkte probleemstelling?
 2. Is er een consequente uitwerking van de probleemstelling?
 3. Zijn de relevante bronnen verwerkt?
 4. Is het wetenschappelijk debat tot nu toe correct weergegeven?
 5. Is de verhouding beschrijving/opinie in de juiste verhouding (bijvoorbeeld 70/30%)
 6. Wordt er een vernieuwende bijdrage aan de oplossing van de onderzoeksvraag geleverd?’

De kwalificatie als A-, B- of C-tijdschrift is vervolgens afhankelijk van de mate waarin aan deze eisen is voldaan en al dan niet tevens gedaan wordt aan (interne of externe) rechtsvergelijking, verwerking van empirische data en verwerking van inzichten uit andere disciplines. Om het gevaar van ‘windowdressing’ door redacties te voorkomen, zou bovendien bijvoorbeeld om de vijf jaar een externe review van het redactiebeleid moeten plaatsvinden.

Ook de classificatiemethode zoals voorgesteld door de VOR-commissie is in de Amerikaanse literatuur eerder uitgebreid besproken. De premisse die aan deze methode ten grondslag ligt, is dat een betere redactie en betere toetsing door die redactie leiden tot een beter tijdschrift. Ten aanzien van de toetsing (wijze van selectie) staat vast dat dit inderdaad het geval is: een transparant en consequent doorgevoerd redactiebeleid bevordert de kwaliteit van het tijdschrift. Ten aanzien van de samenstelling van de redactie lijkt dit echter anders. In het Amerikaanse debat worden hier twee kanttekeningen bij geplaatst:

1. Veel meer dan de kwaliteit van de redactie is voor de kwaliteit van het tijdschrift bepalend wat het aantal redacteuren is en hoeveel artikelen het krijgt ingezonden. Ook dienen mechanismen te zijn ingebouwd om ‘editorial biases’ (ten gunste van bepaalde auteurs, medewerkers of onderwerpen) te vermijden.
2. De status van de redactieleden is niet noodzakelijkerwijs gerelateerd aan de kwaliteit van het tijdschrift en de artikelen die daarin verschijnen. Illustratief is dat de wereldwijd meest geciteerde juridische artikelen bijna allemaal zijn verschenen in Amerikaanse (*non-refereed*) *law reviews*, waarvan de redactie bestaat uit studenten.

Ondanks deze bewaren is onze commissie toch van oordeel dat de samenstelling van de redactie een belangrijke factor moet zijn bij de beoordeling van een tijdschrift. Zij volgt hierin het VOR-rapport. Wel wil zij uitzonderingen op de hoofdregel toelaten. Enerzijds kan het zijn dat, hoewel aan de eis van redactiesamenstelling niet is voldaan, er duidelijke indicatoren zijn dat een tijdschrift toch voldoet aan hoge kwaliteitseisen (bijvoorbeeld omdat een buitenlands tijdschrift hoog staat op een lokale ranking, zoals bij sommige Amerikaanse *law reviews*). Anderzijds kunnen er tijdschriften zijn die – ondanks de redactiesamenstelling – niet voldoen aan de eisen die overigens aan een wetenschappelijk tijdschrift mogen worden gesteld.

6.2.4 Ranking van tijdschriften op basis van de status van de auteurs

Een volgende methode van classificatie – maar één die onmiddellijk verworpen kan worden – betreft een ranking op basis van de status van de auteurs die in een bepaald tijdschrift publiceren. Een poging daartoe is in de VS ondernomen.² Daartoe werden 40 beroepen (variërend van president van de VS tot hoogleraar aan een top *lawschool*) gerankt op een schaal van 1 tot 10. Vervolgens werden vijf jaargangen van tijdschriften doorgenomen. Deze methode is een incentive voor redacties om artikelen op te nemen die zijn geschreven door auteurs met de gewenste status. De bijdrage aan kwaliteit van onderzoek die hiervan uitgaat is echter gering: waarom een bijdrage van de Amerikaanse president beter zou zijn dan die van een briljante rechtenstudent valt niet in te zien.

6.2.5 Ranking op basis van *rejection rate*

In enkele disciplines wordt de kwaliteit van een tijdschrift mede bepaald op basis van de mate waarin ingezonden artikelen worden geweigerd. De premisse is dan dat hoe hoger het percentage van niet-geaccepteerde artikelen is, hoe hoger de kwaliteit van het tijdschrift. Groot praktisch probleem bij deze methode is dat men geheel afhankelijk is van de opgave door redacties zelf. Bovendien is de vraag wat precies onder een verwerping moet worden verstaan: indien de redactie wenst dat substantiële wijzigingen worden doorgevoerd, is dit dan een verwerping of een acceptatie? Ten slotte is er het fundamentele probleem dat de vraag of een redactie veel artikelen kan afwijzen, sterk afhangt van het aanbod. Deze problemen leiden onze commissie er toe ook deze methode te verwerpen.

6.2.6 Ranking van tijdschriften/artikelen op basis van het feitelijk gebruik

Tijdschriften kunnen ook worden geclassificeerd op basis van het feitelijk gebruik dat er van wordt gemaakt. Ook dit is in de VS geprobeerd door het aantal malen dat een tijdschrift in de bibliotheek werd geraadpleegd te turven. Resultaat was dat enkele tijdschriften zeer veel bleken te worden geraadpleegd terwijl andere – die werden beschouwd als van minstens gelijke kwaliteit – veel minder werden gebruikt. Deze methode heeft bovendien als praktisch bezwaar dat het feitelijk gebruik moeilijk is vast te stellen.

Die praktische moeilijkheid wordt voorkomen indien het gebruik in een elektronische databank kan worden bijgehouden. Dit is bijvoorbeeld het geval in het ‘Social Science Research Network’ (SSRN) en bij veel elektronisch beschikbare tijdschriften: het aantal malen dat een publicatie is gezien of gedownload is daar gemakkelijk te bepalen. Probleem is wel dat de cijfers te manipuleren zijn en daarmee niet geheel betrouwbaar. Toch kan het tellen van downloads wel een hulpmiddel zijn bij de beoordeling van tijdschriften of van individuele artikelen daarin. Voorwaarde is dan wel dat commerciële uitgevers publicatie op SSRN ook toestaan – hetgeen thans niet steeds het geval is.

6.2.7 Ranking op basis van citatie-analyse

De meest gehanteerde methode om tot een classificatie van tijdschriften te komen, biedt een citatie-analyse van de malen dat een tijdschrift in een *ander* tijdschrift wordt genoemd. Hoewel ook deze methode haar bezwaren heeft, wordt zij in andere disciplines vrij algemeen erkend als de meest betrouwbare manier van beoordeling van tijdschriften (niet van individuele auteurs of artikelen). De *incentive* die er voor de tijdschriftredactie van uitgaat is om die artikelen te plaatsen die volgens de redactie in de toekomst het meest zullen worden geciteerd.

Citatie-analyse wordt hier gebruikt als middel om de kwaliteit van een *tijdschrift* te meten, niet om vast te stellen welk individueel *artikel* of welke individuele *auteur* het meest wordt

² George & Guthrie 1990; Jarvis & Coleman 1997.

aangehaald om daarmee vervolgens een oordeel over kwaliteit van het artikel of die auteur te geven. Voor dat laatste lijkt citatie-analyse nl. methodologisch onverantwoord om redenen die gelden in elke discipline:³

- het aangehaalde artikel kan enkel een standaard- en niet origineel argument herhalen dat in vele bronnen wordt genoemd; het aangehaalde artikel bevond zich toevallig op het bureau van de auteur.

- de auteur is een goede bekende van degene die citeert of bevindt zich in dezelfde 'school' van denken.

- het artikel bevat veel zelf-citatie.

- de auteur hoopt door het artikel te citeren een wit voetje te halen bij de aangehaalde auteur of de aangehaalde auteur is bekend en wordt door de citerende auteur gebruikt om met hem/haar te worden geassocieerd ('respect by association').

- het artikel wordt aangehaald omdat de auteur het er geheel mee oneens is (negatieve citatie).

- het artikel wordt aangehaald als deel van een bibliografie: nuttig voor andere onderzoekers, maar zonder dat het aangehaalde artikel invloed had op de auteur.

Een citatie-analyse van tijdschriften heeft ook nadelen:

- tijdschriften die al langer bestaan zullen vaker worden geciteerd.

- tijdschriften met meer pagina's zijn in het voordeel: ook deze worden vaker geciteerd.

Voor de rechtswetenschap komen daar nog twee dingen bij:

1. In sommige andere disciplines bestaan strenge regels over wanneer men citeert. In wetenschappen waarin kennis vooral *voortbouwt* op eerder onderzoek, zullen bijvoorbeeld alle eerdere auteurs worden geciteerd. In de rechtswetenschap is dit anders: zelfs de norm dat alle auteurs moeten worden aangehaald die eerder over dezelfde thematiek schreven bestaat niet (overigens is dit anders in Vlaanderen en in de VS). Voordat citatieanalyse een nuttig middel kan zijn om kwaliteit te meten, zal een protocol moeten worden ontwikkeld dat bepaalt wanneer men wie citeert. Zie ook het VLIR-rapport, p. 10. Het ontwerpen van een dergelijk protocol is zonder uitvoerige discussie onder vakgenoten niet mogelijk: onze commissie beveelt aan dat een dergelijk debat wordt gevoerd.

2. Er is nog een andere – belangrijker – reden waarom citatieanalyse in de rechtswetenschap niet noodzakelijkerwijs meet wat de beste publicaties zijn. Algemeen erkend is dat citatieanalyse er toe leidt dat de publicaties over de meest populaire onderwerpen hoger scoren dan wetenschappelijk hoger te waarderen publicaties over minder in de mode zijnde thema's.⁴ In de Nederlandse situatie betekent dit thans waarschijnlijk dat thema's die in de mode zijn of voor de praktijk van belang vaker worden aangehaald dan meer innovatieve artikelen. Dit is overigens ook erkend in andere disciplines: citatie-analyse betekent dat overzichtsartikelen vaak hoger scoren dan artikelen die werkelijk vernieuwend zijn. Dat is één van de redenen om citatie-analyse niet als zaligmakend te beschouwen.

Toch is citatie-analyse in de wetenschappelijke literatuur erkend als een redelijk valide en betrouwbare methode van classificatie van tijdschriften, mits men zich maar realiseert *wat* wordt gemeten. Een citatie-analyse van alle Nederlandstalige juridische tijdschriften zou op dit moment immers niet noodzakelijkerwijs meten in hoeverre die tijdschriften waarde hechten aan onderzoek dat origineel, diepgaand en grondig is, laat staan dat grensoverschrijdendheid en internationale uitstraling worden gemeten. Daarvoor is óók een verandering van onderzoekscultuur vereist. Dit betekent dat een classificatie van tijdschriften alleen zinvol is als deze hand in hand gaat met andere maatregelen, zoals het expliciteren door tijdschriftredacties van de criteria voor en procedure van beoordeling.

Een classificatie op basis van citatie-analyse kan dus niet anders dan een momentopname zijn. Naarmate tijdschriften zich meer gelegen laten liggen aan de eisen waaraan goed wetenschappelijk onderzoek moet voldoen, zal de waarde van een dergelijke classificatie toenemen.

³ Korobkin 1999, p. 865 v.

⁴ Korobkin 1999, p. 869.

6.2.8 Peer review

Beoordeling door tijdschriftredacties is thans vaak reeds een vorm van beoordeling door vakgenoten. Deze beoordeling kan op verschillende wijzen geschieden. Zo kan de redactie geanonimiseerde artikelen toezenden aan referenten, waarna de redactie op basis van de referentencomentaren al dan niet besluit tot plaatsing of de auteur de mogelijkheid biedt het artikel aan te passen. De meeste Engelstalige tijdschriften op het terrein van (onder meer) internationaal recht en rechtsvergelijking kennen een dergelijke methode van beoordeling. Bij andere tijdschriften kennen de beoordelaars wel de naam van de auteur, maar blijft voor deze laatste wel verborgen wie de beoordelaars zijn geweest. Onze commissie is van oordeel dat ook bij in Nederland uitgegeven tijdschriften deze (externe) *peer review* een belangrijker rol zou moeten spelen. Daar waar deskundigheid in de redactie niet vertegenwoordigd is, zou het oordeel van een externe *reviewer* moeten worden ingeroepen.

Onze commissie ziet slechts beperkte ruimte voor anonieme beoordeling van manuscripten voor Nederlandstalige tijdschriften. Hoewel zij de voordelen van anonieme *peer review* wel ziet in een internationale context, is zij van oordeel dat de Nederlandse juridische wereld te klein is om een dergelijke vorm van beoordeling voor de meeste rechtsgebieden succesvol te doen zijn.

6.2.9 Standpuntbepaling: artikelen in Nederlandse tijdschriften

Onze Commissie heeft zich afgevraagd of de voordelen van het op dit moment creëren van een classificatiesysteem (van A-, B- en C-categorieën) van tijdschriften opwegen tegen het vele werk dat daarmee gemoeid is.

In dit verband wijst onze Commissie op het volgende:

1. Een classificatie van enkel Nederlandse tijdschriften heeft slechts een beperkte waarde. Vraag is hoe die zich verhoudt tot de toenemende internationalisering van de rechtswetenschap. Een ranking waarin buitenlandse tijdschriften ontbreken heeft immers relatief weinig betekenis zodra één van de te beoordelen onderzoeksgroepen of individuele onderzoekers tevens in buitenlandse tijdschriften heeft gepubliceerd (hetgeen zowel in onderzoeksvisitaties als in de NWO-procedures vrijwel steeds het geval is). Daarmee blijft een belangrijk deel van het juridisch onderzoek buiten beschouwing. Het ook classificeren van buitenlandse tijdschriften is zeker mogelijk, maar zeer tijdrovend. Een oplossing kan zijn om buitenlandse tijdschriften langs een andere weg te classificeren dan Nederlandse (zie nader par. 6.2.10).
2. Een classificatie van tijdschriften heeft bovendien beperkte waarde omdat geen rekening kan worden gehouden met andere producten van wetenschappelijke output zoals boeken (monografieën en verzamelbundels).
3. Indien eenmaal een classificatie van tijdschriften in het leven is geroepen, zal deze pas na langere tijd leiden tot gegevens die voor beoordelaars bruikbaar zijn. In een eerste stadium zal de ranking immers nog niet noodzakelijkerwijs een oordeel geven over de kwaliteit van de in een tijdschrift gepubliceerde artikelen. Het moge zo zijn dat de *gemiddelde* kwaliteit goed is, een stelsel waarin het enkele feit dat een artikel in een A-tijdschrift staat ook een garantie is voor hoge kwaliteit van dat artikel is het niet. Dit roept de vraag op of een succesvol systeem van ranking in de Nederlandstalige markt überhaupt mogelijk is. Voor zover onze commissie heeft kunnen nagaan, ontbreken voorbeelden van een ranking van enkel Nederlandse tijdschriften in andere disciplines.

Toch oordeelt onze commissie dat een beperkte ranking van Nederlandse (Nederlandstalige en in Nederland uitgegeven anderstalige) tijdschriften zinvol is, mits dat geschiedt met vermijding van bureaucratie en met erkenning van de *op dit moment* beperkte waarde als middel van meting van kwaliteit. Thans zal een ranking vooral dienen als middel om de kwaliteit van Nederlandse tijdschriften te bevorderen. Daarbij is uitgangspunt dat een tijdschrift voor een minimale kwalificatie als wetenschappelijk tijdschrift tenminste aan een aantal eisen moet voldoen:

- a. het tijdschrift (of een deel er van) richt zich primair op het wetenschappelijk forum en publiceert dus alleen (of alleen in een daartoe bestemd gedeelte) artikelen die voldoen aan de eisen van originaliteit, diepgang en grondigheid.
- b. de kopij wordt getoetst conform het voorgeschreven format voor beoordeling (of een soortgelijk format).

Voor een beschrijving van een mogelijk format zij verwezen naar het VOR-rapport, p. 53-54. Het komt neer op het volgende:

- *alle* kopij die als wetenschappelijk artikel wordt geplaatst wordt door minimaal twee redactieleden aan de hand van een schriftelijk format beoordeeld; hun bevindingen worden minstens een week voor de redactievergadering aan de andere redacteurs gezonden. Ter vergadering wordt aan de hand van de beide gedane voorzetsen en de beraadslaging daarover geoordeeld over plaatsing.
- het format bevat in elk geval de volgende vragen:
 1. Is er een consequent uitgewerkte probleemstelling?
 2. Zijn de relevante bronnen verwerkt?
 3. Is het wetenschappelijk debat tot nu toe correct weergegeven?
 4. Is de verhouding beschrijving/opinie adequaat (bijvoorbeeld minimaal 30% vernieuwend karakter via opinie).
 5. Wordt een vernieuwende bijdrage aan de oplossing van de probleemstelling geleverd?

Bevestigende beantwoording van deze vragen is minimaal vereist. Daarnaast kunnen per tijdschrift andere vragen gesteld worden. Zie voor suggesties het VOR-rapport, p. 53-54. Een redactie kan ook een ander format volgen, mits daarmee maar soortgelijke eisen worden gesteld aan de beoordeling van de kopij. Zo is een alternatief dat alle kopij door alle redactieleden wordt beoordeeld, waarna ter vergadering een discussie plaatsvindt over plaatsing. Het tijdschrift dient op de binnenzijde van het omslag (of elders) aan te geven hoe het de kopij beoordeelt.

- c. de redactie bestaat in overwegende mate (minimaal 50%) uit leden die zijn gepromoveerd. Bij de beoordeling van kopij wordt de hulp ingeroepen van externe *peer reviewers* indien specifieke deskundigheid in de redactie ontbreekt.

Is aan deze drie voorwaarden voldaan, dan kan het tijdschrift als wetenschappelijk tijdschrift worden gekwalificeerd. Een fijnmazige indeling in A-, B- en C-tijdschriften is op dit moment niet haalbaar. Het gaat er thans om vast te stellen welke wetenschappelijke juridische tijdschriften wij in Nederland hebben. Die tijdschriften kunnen worden aangeduid als A-tijdschriften. Dit laat overigens onverlet dat een artikel dat aan de eisen van wetenschappelijkheid voldoet verschijnt in een niet-wetenschappelijk tijdschrift, maar dat zal (op termijn) uitzonderlijk zijn: onze commissie wil nu juist stimuleren dat meer onderzoeksinzet wordt besteed aan wat zij als goed onderzoek beschouwt. Neveneffect hiervan zal wel zijn dat dit type onderzoek (op termijn) nog slechts in een beperkt aantal tijdschriften verschijnt.

Onze commissie beveelt het volgende aan:

1. Alle redacties van in Nederland uitgegeven (Nederlands- of anderstalige) tijdschriften worden uitgenodigd om aan te geven of zij zich kunnen vinden in de door deze commissie vastgestelde eisen van wetenschappelijkheid (originaliteit, diepgang en grondigheid).
2. De redacties worden uitgenodigd om aan te geven hoe zij hun tijdschrift positioneren: als wetenschappelijk tijdschrift, als niet-wetenschappelijk tijdschrift of als beide. Indien het laatste het geval is, is de vervolgvraag of zij in de vormgeving van het tijdschrift onderscheid (gaan) maken tussen twee categorieën artikelen en zo ja, hoe.
3. De redacties worden uitgenodigd om aan te geven of zij de kopij voortaan zullen behandelen conform het voorgeschreven (of een soortgelijk) format (zie boven, par. 6.2.9).

4. De redacties worden uitgenodigd om aan te geven of zij de ingezonden kopij aan externe *peer review* beoordeling (zullen gaan) onderwerpen indien zij deskundigheid niet zelf in huis hebben en zo ja, hoe.
5. De redacties worden uitgenodigd om aan te geven of zij in overwegende mate (minimaal 50%) leden hebben die gepromoveerd zijn en, zo nee, of zij de samenstelling van de redactie zullen aanpassen *of* alle bij hen aangeboden wetenschappelijke artikelen zullen onderwerpen aan *peer review*.
6. Op basis van de reacties wordt een voorlopige lijst gemaakt van tijdschriften die bereid zijn aan deze voorwaarden te voldoen. Vervolgens wordt deze lijst door onze commissie (of een vervolgcommissie) marginaal getoetst aan de inhoud van de laatste jaargang van het tijdschrift in het licht van de wijzigingen die het tijdschrift heeft aangegeven door te zullen voeren om aan de gestelde eisen te voldoen. Dit kan leiden tot vragen en/of aanwijzingen aan de redactie.
8. Na één jaar worden de tijdschriften op de lijst geëvalueerd en wordt de lijst definitief samengesteld.
9. Een kleine commissie blijft – benoemd door het DRG – permanent in stand om nieuwe tijdschriften die daarom verzoeken te beoordelen en om eens in de drie jaar de tijdschriften op de lijst te evalueren.

Met deze benadering wordt ook voorkomen dat een oplossing moet worden gezocht voor de problematiek van de verhouding tussen algemene en gespecialiseerde tijdschriften. Bij een ranking in A-, B- en C-tijdschriften doemt de vraag op of algemene tijdschriften hoger moeten worden gewaardeerd dan gespecialiseerde (of andersom). Dat neemt niet weg dat de keuze voor een bepaald rechtsgebied (en de daarbij behorende tijdschriften) wel degelijk een rol moet spelen bij de beoordeling van individuen: wie kiest voor een rechtsgebied met zware (internationale) concurrentie heeft het moeilijker dan wie werkzaam is op een klein deelgebied met slechts enkele specialisten. Daar komt bij dat sterk gespecialiseerde tijdschriften vaak minder ruimte laten voor overschrijdendheid, althans dat de auteur die overschrijdend onderzoek deed doorgaans een algemener forum zal zoeken.

De status van deze lijst is dat onderzoek dat in één van de tijdschriften op de lijst is gepubliceerd ook voldoet aan de door de discipline gewenste eisen van wetenschappelijkheid. Een onderzoeksprogramma met relatief meer publicaties in A-tijdschriften scoort in een visitatie *op dat punt* hoger – zij het dat bij de algehele beoordeling uiteraard ook rekening moet worden gehouden met andere vormen van wetenschappelijke output (zoals *refereed* boeken (zie onder)). Mutatis mutandis geldt hetzelfde voor individuele onderzoekers. Bij de opgave van wetenschappelijke output (in visitaties en bij subsidieaanvragen) zal dan voortaan steeds moeten worden aangegeven of het gaat om een tijdschrift van de lijst (A-tijdschrift).

6.2.10 Artikelen in buitenlandse tijdschriften

Idealiter wordt ook voor andere dan de in Nederland uitgegeven tijdschriften vastgesteld welke (wensen te) voldoen aan de zojuist genoemde criteria. Om praktische redenen lijkt het onmogelijk om op al deze tijdschriften de procedure die is beschreven in par. 6.2.9 toe te passen. Voor tijdschriften uitgegeven in Vlaanderen kan worden voortgebouwd op het werk dat is verricht door de Vlaamse ‘Commissie-Verbeke.’ Voor de overige tijdschriften kan een lijst worden gemaakt van tijdschriften die zelf aangeven dat zij artikelen op basis van *peer review* beoordelen.

Wellicht ten overvloede wordt nog opgemerkt dat ook elektronische tijdschriften aan bovenstaande eisen kunnen voldoen. Is dat het geval, dan worden zij op gelijke voet behandeld als niet-elektronische tijdschriften.

6.3 Prestatie-indicatoren: boeken, boekbijdragen, preadviezen en rapporten

In par. 4.3.4 kwam al aan de orde dat in onze discipline boeken en boekbijdragen een wetenschappelijke status hebben die in beginsel gelijkwaardig is aan die van tijdschriftartikelen. Maar veel hangt af van het boek en de boekbijdrage in kwestie. Thans vindt men op publicatielijsten voor onderzoeksvisitaties doorgaans een ongedifferentieerde lijst van allerlei boeken en boekbijdragen: de aan internationale *peer review* onderworpen Engelstalige monografie of verzamelbundel staat naast de schetsmatige inleiding tot het Nederlands belastingrecht. Daarmee is nog geen oordeel uitgesproken over de kwaliteit van het ene of het andere boek; wel geeft dit aan dat ook bij deze outputvormen een meer inhoudelijke toets nodig is.

Voor alle duidelijkheid zij vermeld dat het hier *niet* gaat om proefschriften. Deze kennen immers hun eigen vorm van kwaliteitscontrole, nl. door onafhankelijke beoordelingscommissies.

Zowel voor boeken als voor boekbijdragen gelden onverkort de eisen die eerder aan wetenschappelijkheid zijn gesteld (originaliteit, diepgang en grondigheid; grensoverschrijdendheid en internationale uitstraling als ‘pluspunten’). Bovendien gelden voor boeken de regels die inmiddels als gemeengoed in juridisch Nederland zijn aanvaard en die al zijn opgesomd in het VOR-rapport.

Deze regels komen hier op neer:

- tweede drukken van boeken zijn geen wetenschappelijke publicaties (tenzij een substantieel deel op originele wijze opnieuw is bewerkt).
- losbladige werken, onderwijsboeken en wetscommentaren zijn (net als kronieken, annotaties en boekbesprekingen) in beginsel vakpublicaties. Het is aan de auteur om aan te tonen dat zij in een concreet geval *wel* voldoen aan de eisen van wetenschappelijkheid.
- thematische bundels zijn alleen wetenschappelijke publicaties indien zij – naast de eisen die in het algemeen aan wetenschappelijkheid worden gesteld – voldoende coherent zijn, zijn voorzien van een centrale onderzoeksvraag in de inleiding en een afsluitende bijdrage bevatten waarin de synthese wordt gezocht. Bovendien dient de redactie nauwlettend toe te zien op de kwaliteit van de individuele bijdragen en de bijdragen van hen zelf extern op kwaliteit laten toetsen.

Deze regels zijn ook internationaal min of meer aanvaard voor het juridisch vakgebied. Zo zijn ook in het Verenigd Koninkrijk studieboeken en boeken geschreven voor de praktijk enkel wetenschappelijke output indien zij ‘significant scholarly research’ (met de nadruk op originaliteit) bevatten; tweede en verdere drukken zijn daar in beginsel evenmin wetenschappelijke output.

Bij boeken geldt dat een meer formeel onderscheid moet worden gemaakt tussen werk dat voldoet aan eisen van wetenschappelijkheid en werk waarbij dat *niet* het geval is. Een manier om dit te doen is door, analoog aan de *peer review* bij tijdschriften, een grotere rol toe te kennen aan onafhankelijke redacties van boekenreeksen die een manuscript beoordelen alvorens de uitgever over gaat tot publicatie. Een inhoudelijke toets bestaat thans al wel bij sommige publicatiereeksen met een vaste redactie, maar bij veel andere series ook niet. Bovendien worden veel boeken ‘los’ uitgegeven. Daar is niets op tegen, indien maar wel enig onafhankelijk wetenschappelijk oordeel is gegeven over de kwaliteit van het uit te geven boek. Dat kan doordat de uitgever ook voor die boeken een vaste redactie instelt of onafhankelijke referentenoordelen verkrijgt alvorens uit te geven.

Onze commissie ziet het effect van deze *peer review* vooral op wat langere termijn. Zij zou er tegen zijn indien boeken die niet door een redactie zijn getoetst en zijn verschenen vóór algemene erkenning van deze prestatie-indicator als minderwaardig worden beschouwd ten opzichte van boeken die deze toets wel hebben doorstaan. Datzelfde geldt overigens voor tijdschriftartikelen. Tegelijkertijd wil onze commissie het signaal afgeven dat een externe beoordeling van boeken de kwaliteit van gepubliceerd werk kan verbeteren.

Onze commissie beveelt dan ook aan dat Nederlandse uitgevers van juridische boeken vaste redacties benoemen voor de uitgave van boeken in wetenschappelijke series en daarnaast voor los uit te geven wetenschappelijke boeken een onafhankelijk referentenoordeel verkrijgen alvorens het boek uit te geven.

Net zoals bij tijdschriften geldt ook hier dat niet alle series van boeken of losse boeken wetenschappelijk behoeven te zijn. De auteur en de uitgever die er prijs op stellen dat het boek in kwestie *wel* het stempel van wetenschappelijkheid draagt, zullen de opzet en/of het manuscript echter aan *peer review* moeten onderwerpen. Het ligt daarbij voor de hand dat voor zover het gaat om series of boeken die de internationale markt beogen te bedienen, de redactie van de reeks of de aan te zoeken *peers* ook deels internationaal zijn samengesteld. Ook zal voor de redactie de eis dienen te gelden dat deze in overwegende mate bestaat uit gepromoveerde leden. Overigens maken de meest bekende academische uitgevers al stelselmatig gebruik van *peer review* bij de beoordeling van manuscripten.

De status van het aldus door de uitgever aan *peer review* onderworpen boek is dat het vervolgens als *peer reviewed* publicatie kan worden opgevoerd in onderzoeksvisitaties en door de individuele onderzoeker. Denkbaar is om – analoog aan de tijdschriftenlijst – een lijst op te stellen van uitgevers die aan *peer review* doen.

Herhaald zij nog eens dat het hier gaat om een prestatie-*indicator*: het enkele feit dat een boek niet door een redactie is beoordeeld betekent op zichzelf niet dat het niet kan voldoen aan eisen van wetenschappelijkheid.

Aparte aandacht verdienen preadviezen. Daarover is eerder in dit rapport opgemerkt dat de uitnodiging om er een te schrijven in sommige subdisciplines van het recht geldt als de ultieme erkenning van een onderzoeker als gezaghebbend. De beoordeling door collega-wetenschappers ligt hier in een voorstadium: de preadviseur wordt doorgaans geselecteerd op basis van zijn of haar eerdere prestaties. Bij sommige wetenschappelijke verenigingen geldt bovendien dat door het bestuur van de vereniging ook de inhoud van het preadvies wordt gezien alvorens tot publicatie wordt overgegaan. Onze commissie is van oordeel dat de combinatie van deze eisen – zorgvuldige selectie van de preadviseur en beoordeling achteraf door vakgenoten (die wederom in overwegende mate gepromoveerd dienen te zijn) – het preadvies gelijk stelt aan een *peer reviewed* boek.

Een andere categorie publicaties betreft rapporten die verslag doen van derdegeldstroomonderzoek. In sommige subdisciplines (waaronder het bestuursrecht en het strafrecht) spelen zij een belangrijke rol in het wetenschappelijk debat. Voor zover deze rapporten voldoen aan de eisen die aan wetenschappelijkheid worden gesteld, kunnen zij uiteraard als wetenschappelijke output worden opgevoerd. De vraag is of zij ook gelijk kunnen worden gesteld aan boeken die aan *peer review* zijn onderworpen. Onze commissie meent van niet, tenzij de voor het onderzoek ingestelde begeleidingscommissie in overwegende mate bestaat uit gepromoveerde leden en deze het manuscript daadwerkelijk toetst op de mate waarin het voldoet aan de eisen van wetenschappelijkheid.

7. Prestatie-indicatoren: beoordelingscriteria voor individuele onderzoekers (*track record*)

7.1 Inleiding

Een kernvraag voor onze commissie is hoe individuele onderzoekers dienen te worden beoordeeld: welk *track record* mag van een onderzoeker worden verwacht? Uit het voorafgaande is immers duidelijk dat – anders dan in sommige andere disciplines – de kwaliteit van onderzoekers niet direct is af te leiden uit het aantal publicaties in A-tijdschriften: onderzoekers kunnen ook monografiën schrijven en bijdragen aan boeken. De vraag is hoe deze vormen van output zich tot elkaar verhouden. Bovendien is de vraag of naast publicaties nog andere factoren maatgevend zijn voor de kwaliteit van een onderzoeker. Onze commissie heeft daarbij de taak om naast algemene prestatie-indicatoren (par. 7.3) ook criteria voor wetenschappelijke ‘uitnemendheid’ – zoals het criterium bij de Vernieuwingsimpuls luidt – te formuleren (par. 7.4).

Alvorens in te gaan op de specifiek voor de rechtswetenschap te ontwikkelen normen, lijkt het goed om na te gaan welke indicatoren in het algemeen kunnen worden gebruikt om kwaliteit van individuele onderzoekers vast te stellen. Daartoe is onze commissie te rade gegaan bij de indicatoren die in het KNAW-rapport ‘Judging research on its merits’ (2005) tentatief zijn opgesomd als van belang voor de geestes- en maatschappijwetenschappen. Bovendien is het nuttig om kennis te nemen van de ‘esteem indicators’ die specifiek voor de beoordeling van juridisch onderzoek zijn vastgesteld voor de Britse ‘Research Assessment Exercise’ van 2008. Ten slotte worden de elementen uit het model-curriculum vitae van de VLIR genoemd.

De (niet als limitatief bedoelde) lijst van indicatoren uit het KNAW-rapport van 2005 betreft indicatoren waarmee de *peers* hebben te rekenen als zij onderzoek beoordelen. Het gaat om:

- publications in scientific journals
- citations of publications by peers in scientific journals
- reviews of publications by peers
- cooperation with peers, for example contributions to courses
- scientific awards
- keynote speeches and invited lectures
- editorship of scientific journals
- invitations by journals to review scientific publications
- invitations to contribute to special issues or collections
- received grants from research councils

Voor de Britse ‘Research Assessment Exercise’ 2008 is een vergelijkbare lijst gemaakt van *esteem indicators*. Naast publicaties zijn van belang:

- editorship of journals and learned publication series
- keynote addresses or prestigious public lectures given, or organisation of conferences or symposia
- membership of research councils or advisers to select committees
- advisers on policy or practice issues to government (...) or other contributions to public service
- competitive awards or prizes received
- international recognition, e.g. international research collaborations or visiting research posts in overseas institutions

Voorts spelen in de Engelse visitatie een rol: extern verworven onderzoekssubsidies, begeleiding van *research students* en deelname (als docent) aan *graduate training programmes*.

In het ‘VLIR-model voor integrale kwaliteitsevaluatie van het onderzoek in de rechtswetenschappen’ (‘Commissie-Verbeke’) is een model-curriculum vitae opgenomen waarin naast publicaties opgave moet worden gedaan van wetenschappelijke prijzen, verworven onderzoekssubsidies, beurzen, onderzoeksverblijven elders (mits op uitnodiging),

lezingen op wetenschappelijke congressen, wetenschappelijke adviesverlening aan externe organisaties die het algemeen belang nastreven, doctoraatsbegeleiding, redactielidmaatschappen en lidmaatschappen van redactieraden (alles met onderscheid in nationaal en internationaal).

Ook onze commissie is van oordeel dat al deze factoren uiting kunnen zijn van wetenschappelijke erkenning door de vakgenoten. Er is geen reden om voor het juridisch vakgebied andere indicatoren van belang te achten: voor de *wetenschappelijke* beoordeling van individuele onderzoekers zijn activiteiten die meer op de praktijk zijn gericht (zoals het geven van cursussen, lezingen voor practici, stages, ervaring als advocaat, rechter, etc.) niet van direct belang. Wel kunnen deze activiteiten er aan *bijdragen* dat iemand ook een betere wetenschapper is of wordt: zij zijn in die zin ‘wetenschapsondersteunend’ (zoals dat in het VLIR-rapport wordt genoemd).

De lijsten van indicatoren mogen overigens niet verhullen dat publicaties het belangrijkste instrument zijn om kwaliteit te meten.

7.2 Uitgangspunten

Het vaststellen van beoordelingscriteria voor individuele onderzoekers kan niet los worden gezien van de vraag wat voor type onderzoek door onze commissie belangrijk wordt gevonden. Indien meer praktisch gericht onderzoek belangrijk wordt geacht, leidt dit tot andere criteria dan wanneer louter deelname aan het internationaal debat wordt gewaardeerd. In dit opzicht is het vaststellen van criteria voor wetenschappelijk onderzoek altijd enigszins subjectief. Onze commissie realiseert zich bovendien dat de gemaakte keuze een strategische is: voor zover in dit rapport een bepaald type publicaties als ‘beter’ wordt beschouwd dan een ander, wordt de juridische publicatiecultuur daar direct mee gestuurd.

Onze commissie wil de volgende twee categorieën wetenschappelijke publicaties onderscheiden:

1. Publicaties die voldoen aan de eisen van originaliteit, grondigheid en diepgang;
2. Publicaties die daarboven uitstijgen, bijvoorbeeld omdat zij grensoverschrijdend zijn, internationale uitstraling hebben (zie voor die criteria par. 4.2.3) en/of beogen bij te dragen aan het internationale debat door publicatie in de taal waarin dit debat (in hoofdzaak) wordt gevoerd (meestal het Engels).

Bij elk van deze categorieën gaat het uiteraard om output die voldoet aan de eerder besproken eisen van wetenschappelijkheid. Onze commissie is er dan vervolgens voorstander van om publicaties in categorie 2 *in beginsel* hoger te waarderen dan die in categorie 1. Dit wil niet zeggen dat een publicatie in categorie 2 altijd van hogere kwaliteit is dan een in categorie 1, maar wel dat hiermee een vuistregel is gecreëerd waarvan gemotiveerd kan worden afgeweken. Daarbij is mede bepalend om welke vorm van output het gaat: een grondig en diepgaand handboek dat een nationaal rechtsgebied opnieuw in kaart brengt (met originaliteit in de wijze van ordening van het materiaal) kan hoger worden gewaardeerd dan een vernieuwend Engelstalig tijdschriftartikel.

Hiermee is de principiële keuze gemaakt dat tijdschriftartikelen, monografieën, verzamelbundels en boekbijdragen alle in beginsel even waardevol zijn (mits zij voldoen aan de eerder gestelde eisen van wetenschappelijkheid). Bovendien wordt deelname aan het internationaal debat in beginsel hoger gewaardeerd dan puur op nationaal recht gericht onderzoek. Ten slotte staat in dit model een ‘bonus’ op onderzoek waarover in de taal van het internationaal debat wordt gerapporteerd.

Praktisch beschouwd is de hier gecreëerde vuistregel vooral van belang om te bepalen wat de vereiste kwantiteit van output van een individuele onderzoeker is. Moeilijk kan immers worden ontkend dat publicaties die in categorie 1 vallen doorgaans minder vergen van de onderzoeker (onder meer qua tijdsinvestering) dan publicaties in categorie 2. Dit wordt uitgewerkt in par. 7.3.

Voorts kunnen de volgende algemene opmerkingen worden gemaakt:

- ter beantwoording van de vraag of sprake is van categorie 1- of 2-publicaties moet ook betekenis worden gehecht aan de subdiscipline in kwestie. In sommige subdisciplines (zoals internationaal recht en rechtsvergelijking) vindt het debat grotendeels plaats in het Engels en is de stap van een categorie-1 naar een categorie-2-publicatie relatief eenvoudig te zetten. In sommige andere subdisciplines is dat veel lastiger.

- de vraag aan welke eisen onderzoekers dienen te voldoen, hangt uiteraard mede af van leeftijd, ervaring en functie van betrokkene. Van de gevestigde hoogleraar mag meer worden verwacht dan van de pas gepromoveerde medewerker. Dit komt niet zozeer tot uiting in het *aantal* publicaties (want het is evident dat een oudere onderzoeker meer publicaties heeft dan een jongere), maar vooral ook in de *aard* er van: van een senior-onderzoeker mag meer grensverleggend onderzoek of onderzoek met internationale uitstraling worden verwacht dan van een jongere collega.

- de normen zijn niet van toepassing op onderzoekers die aan een proefschrift werken (zij worden beoordeeld op voltooiing van het proefschrift en het eventuele *judicium* daarbij), maar enkel op reeds gepromoveerde onderzoekers.

- Faculteiten en onderzoeksinstituten kunnen uiteraard zelf een keuze maken voor een bepaald type onderzoek. De faculteit die inzet op deelname aan het internationaal debat kan een groter belang hechten aan categorie 2-publicaties dan een faculteit die primair kiest voor deelname aan het nationaal debat.

7.3 Prestatie-indicatoren voor individuele onderzoekers

De meeste juridische faculteiten in Nederland hebben normen ontwikkeld voor wat van individuele onderzoekers kan worden gevergd. Belangrijk is dat er ook op nationaal niveau meer eenduidigheid komt over de vraag wat een ‘normaal’ aantal publicaties is voor een onderzoeker en wat voor type publicaties dit moet zijn.

De meeste Nederlandse juridische faculteiten (of hun onderzoeksinstituten) hebben normen waar personen met een ‘normale’ onderzoeksaanstelling (die overigens per faculteit verschilt) aan moeten voldoen. Die (soms zeer gedetailleerde) normen zijn grotendeels kwantitatief van aard. Een meerderheid van de Nederlandse faculteiten hanteert de norm van drie substantiële tijdschriftartikelen of *refereed* boekbijdragen per jaar (eventueel te beoordelen over een periode van drie jaar), met uitzonderingen voor boeken en boekredacties en voor internationale publicaties. In de meeste faculteiten geldt dat op internationaal publiceren een ‘bonus’ staat in die zin dat dan nog slechts één of twee publicaties per jaar vereist zijn.

De vraag naar het vereiste *aantal* publicaties kan niet los worden gezien van de vraag wat voor *type* publicaties belangrijk is. Dit was ook de belangrijkste reden om in par. 7.2 een indeling in categorieën publicaties te ontwikkelen. De vraag is wat van een voltijds-medewerker met een onderzoeksaanstelling van 40% (twee dagen per week) aan wetenschappelijke output minimaal kan worden verwacht. De door de meeste juridische faculteiten in Nederland gehanteerde norm van in beginsel drie wetenschappelijke artikelen of boekbijdragen per jaar acht onze commissie juist. Daarbij wordt er van uitgegaan dat deze artikelen of boekbijdragen voldoen aan de eisen van originaliteit, grondigheid en diepgang (dus categorie 1-publicaties zijn). Deze norm is een *uitgangspunt*: er kunnen goede redenen zijn waarom de norm in een concreet geval niet van toepassing is (zoals algemeen erkende zeer hoge kwaliteit van de publicatie, bewerkelijk empirisch onderzoek of uitgebreid archiefonderzoek). De belangrijkste reden voor afwijking is echter dat publicaties van categorie 2 zijn geproduceerd: is dat het geval, dan volstaat een minder groot aantal artikelen per jaar (bijv. twee categorie 2-artikelen).

Uitgaande van de norm van drie kan vervolgens worden bepaald wat de waarde is van een boek of van een boekredactie. Op grond van de thans bestaande normen in de meeste juridische faculteiten lijkt de redactie van een veelomvattend boek (doorgaans met daaraan

gekoppeld de organisatie van een congres en met hoge eisen aan de redactionele werkzaamheden om het boek tot een consistent geheel te krijgen) gelijk te staan aan drie artikelen. Ten aanzien van boeken lijkt er consensus te zijn dat een Nederlandstalig boek van 100 bladzijden gelijk staat aan drie artikelen. Herhaald zij nog eens dat het hier gaat om vuistregels: een algemeen als uitzonderlijk erkend boek dat een belangrijke rol speelt in het debat of om andere redenen door het publiek van vakgenoten wordt geprezen, kan gelijk staan aan negen artikelen (de facto een tijdsperiode van drie jaar).

Voor het gehele scala van het rechtswetenschappelijk onderzoek geldt hiermee dat het schrijven van drie type 1-artikelen per jaar het minimum is. Andere eisen worden niet gesteld.

Dit wil niet zeggen dat voor de algehele beoordeling van de onderzoekscomponent van een onderzoeker niet ook andere factoren van belang zijn: de gemiddelde onderzoeker zal ook op andere factoren worden beoordeeld en de 'uitnemende' onderzoeker op nog weer andere. Bovendien moet steeds rekening worden gehouden met bijv. een deeltijdfactor of met persoonlijke omstandigheden van de onderzoeker. Het belang van de hier ontwikkelde prestatie-indicatoren is tweeledig:

1. in een onderzoeksvisiting kan aan de hand daarvan (en van het aantal fte's in het programma) worden bepaald in hoeverre de output van het programma aan de maat is.
2. bij persoonsgerichte subsidievormen kan aan de hand daarvan (en van het aantal 'man-years of research' na de promotie) worden vastgesteld in hoeverre een individuele onderzoeker aan de norm voldoet. Een te laag aantal moet door de aanvrager worden verklaard.

7.4 Wetenschappelijke uitnemendheid

Naast algemene prestatie-indicatoren bestaat ook behoefte aan indicatoren voor 'uitnemendheid' op rechtswetenschappelijk terrein. De in par. 2 van dit rapport genoemde redenen waarom prestatie-indicatoren moeten worden ontwikkeld zijn hier evenzeer van toepassing.

Dat is onder meer van belang voor de beoordeling van voorstellen in de zg. Vernieuwingsimpuls. In de VENI-ronde (gericht op pas gepromoveerden) gelden als criteria 'wetenschappelijke uitnemendheid', een 'opvallend talent' voor het doen van wetenschappelijk onderzoek en het behoren bij de beste 10-20% van zijn/haar populatie. In de VIDI-ronde (die bestemd is voor onderzoekers tussen de 3 en 8 jaar na promotie) gelden soortgelijke criteria naast een 'goede nationale en internationale positie.' Bij VICI zijn bovendien 'talrijke publicaties van internationale statuur en/of andere wetenschappelijke verworvenheden' vereist naast 'zowel nationaal als internationaal een vooraanstaande positie.' Ook voor de Spinozapremie zijn 'excellent national and international accomplishments' nodig, naast 'inspiring leadership and strong record of attracting young researchers also from abroad.'

Over hoe nu precies 'wetenschappelijke uitnemendheid' te meten, zullen de meningen altijd kunnen verschillen. Bovendien vereisen de zojuist genoemde vier subsidievormen elk hun eigen criteria. De benadering van onze commissie is er een waarin excellentie wordt vastgesteld aan de hand van diverse prestatie-indicatoren. Die indicatoren kunnen elk in een andere richting wijzen, maar naarmate meer indicatoren in de richting van excellentie wijzen, zeggen zij meer. De diverse factoren passeren hier de revue. De factoren 1 en 2 staan vooraan omdat zij het belangrijkste zijn; de nummering van de andere factoren impliceert geen prioritering: zij betreffen een veelheid van factoren die kunnen worden beschouwd als tekenen van erkenning van een onderzoeker als gezaghebbend (nationaal of internationaal) wetenschapper.

1. De kwaliteit van de publicaties

De kwaliteit van de publicaties is zonder twijfel de belangrijkste factor bij de beoordeling van een onderzoeker. De kwaliteit kan daarbij worden beoordeeld aan de hand van de volgende indicatoren:

- de mate waarin de publicaties (Nederlands of internationaal) *refereed* zijn
- de mate waarin zij categorie 1- of 2-publicaties betreffen
- de mate waarin zij een (Nederlands of internationaal) debat initiëren of bijdragen aan een bestaand debat
- de mate waarin het boek (als daarvan sprake is) gunstig is gerecenseerd in vooraanstaande (Nederlandse of buitenlandse) wetenschappelijke tijdschriften
- of sprake was van een uitnodiging door vooraanstaande (Nederlandse of buitenlandse) *peers* om een bijdrage te schrijven voor een verzamelbundel die onder redactie staat van één van die *peers*
- de concurrentie op het rechtsgebied in kwestie

2. Het aantal publicaties

In algemene zin geldt dat naarmate het aantal wetenschappelijke publicaties van een onderzoeker groter is, dit een aanwijzing is voor de hogere kwaliteit van die onderzoeker. Dit geldt in versterkte mate indien voldaan is aan de eis dat het gaat om publicaties in *refereed* tijdschriften of *refereed* bundels of om boeken die aan enige vorm van externe *peer review* zijn onderworpen. Onze commissie vindt dat deze prestatie-indicator wel met de nodige voorzichtigheid moet worden gehanteerd. Zo speelt naast het aantal publicaties ook de *breedheid* daarvan een rol: van een toponderzoeker mag worden verwacht dat hij of zij zich niet heeft beperkt tot het eigen specialisme, maar bewezen heeft op meerdere terreinen van één vakgebied succesvol onderzoek te kunnen doen (bewezen ‘grensoverschrijdendheid’). Bovendien kan het zijn dat een onderzoeker zich vooral richt op publicatie van boeken en daarom een minder groot aantal publicaties heeft. Ook daarmee dient rekening te worden gehouden.

3. Lidmaatschap van redacties van *refereed* tijdschriften, redactieraden, redacties van boekenreeksen e.d.

Het lidmaatschap van een redactie van een vooraanstaand tijdschrift of een vooraanstaande boekenreeks is eveneens een prestatie-indicator. In mindere mate geldt dit ook voor het lidmaatschap van redactieraden, *advisory boards*, etc. Premisse is hierbij wel dat het lidmaatschap van de redactie uitdrukking is van de erkenning van een onderzoeker als gezaghebbend.

4. Organisatie van congressen

Ook het organiseren van een congres waarop prominente sprekers verschijnen kan een indicatie zijn van de gezaghebbendheid van de organisator. Dit geldt met name waar het gaat om organisatie van internationale congressen.

5. Wervend vermogen in (vooral) de tweedegeldstroom

Voor zover een onderzoeker externe fondsen weet te werven in een open competitie en het criterium voor selectie de wetenschappelijke kwaliteit van voorstel en/of onderzoeker is, is ook dit een indicator van kwaliteit. Het zijn vooral de tweedegeldstroom subsidies die door NWO worden uitgekeerd die aan deze beide criteria voldoen. Maar ook Europese subsidies en derdegeldstroom subsidies dienen soms te worden verkregen na een open competitie op basis van wetenschappelijke kwaliteit en waarbij de selectie plaatsvindt door onafhankelijke vakgenoten. Als een dergelijk beoordelingsproces heeft geleid tot subsidiëring of een kwalificatie als subsidiabel (‘A-kwalificatie’), is dat een indicator van kwaliteit.

6. Verdere blijken van (internationale) erkenning als gezaghebbend wetenschapper

Naast bovenstaande factoren is er een groot aantal andere indicatoren voor de mate waarin een onderzoeker gezaghebbend is. Tot deze behoren onder meer:

- uitnodigingen voor *key note* lezingen op (Nederlandse en internationale) congressen
- acceptatie van een *paper* voor een congres na selectie (doorgaans alleen bij buitenlandse congressen)

- uitnodigingen om elders als gasthoogleraar op te treden of colleges te geven aan een buitenlandse academische instelling
- aantal promoti
- uitnodigingen om in promotie- of beoordelingscommissies zitting te hebben
- het lidmaatschap van NWO-beoordelingscommissies en haar buitenlandse zusterorganisaties
- verkregen prijzen
- uitnodigingen om als preadviseur op te treden
- uitnodigingen van vooraanstaande (Nederlandse en internationale) tijdschriften om boeken te recenseren
- eredoctoraten
- lidmaatschap van de KNAW of van buitenlandse academies
- uitnodigingen om overheidsinstellingen of andere non-profitorganisaties te adviseren, waarbij de uitnodiging plaats heeft omwille van het wetenschappelijk statuut van de onderzoeker
- begeleiding van studenten in onderzoeksmasters

Onze commissie is van oordeel dat naarmate een onderzoeker ook internationaal meer gezaghebbend is, dit in sterkere mate moet meewegen bij de beoordeling van excellentie dan nationale gezaghebbendheid. Hiermee is niet gezegd dat een onderzoeker die zich enkel richt op de bestudering van het Nederlands recht niet ook kan voldoen aan de hoogste maatstaven die vereist zijn voor wetenschappelijke uitnemendheid, maar wél dat de eisen die aan gezaghebbendheid worden gesteld in dat geval hoger zijn. Het verwerven van gezag op internationaal niveau – wat wil zeggen: bij een grotere groep vakgenoten dan enkel de Nederlandse – is immers moeilijker.

8. Consequenties van dit rapport voor de beoordeling van onderzoek en onderzoekers; een model curriculum vitae en publicatielijst

Wil dit stuk geen papieren tijger blijven, dan moeten alle betrokkenen er ook naar handelen. Dat geldt voor visitatiecommissies en (NWO-)beoordelingscommissies, maar in eerste instantie vooral ook voor de onderzoekers *zelf*. Dit betekent onder meer dat bij de opgave van gegevens voor visitatiecommissies en bij de beoordeling van onderzoeksvorstellen voortaan door de onderzoekers moet worden aangegeven in hoeverre de opgegeven artikelen en boeken *refereed* zijn.

Het verdient aanbeveling om – naast het SEP-protocol dat zich richt op visitatie van onderzoeksprogramma's – een protocol (format) op te stellen voor het wetenschappelijk CV en de publicatielijst van individuele onderzoekers. Dat format kan in grote lijnen het aanvraagformulier NWO-Vernieuwingsimpuls volgen. Dat betekent dat het format de volgende elementen moet bevatten:

- ten aanzien van de publicatielijst van de onderzoeker:
 - o Wetenschappelijke publicaties:
 - Publicaties in *refereed* tijdschriften of verzamelbundels
 - Publicaties in niet *refereed* tijdschriften of boeken
 - Boeken die zijn onderworpen aan *peer review*
 - Boeken die niet zijn onderworpen aan *peer review*
 - o Vakpublicaties en annotaties

- ten aanzien van het CV van de onderzoeker:
 - o Aanduiding van doctoraal
 - o Aanduiding van doctoraat
 - o Werkervaring (universitair en niet-universitair) en aantal jaren onderzoek na promotie
 - o Wetenschappelijke activiteiten (lidmaatschap redacties, organisatie congressen, wervend vermogen)
 - o Verdere blijken van erkenning als gezaghebbend wetenschapper

Onze commissie beveelt aan dat dit CV verder wordt vervolmaakt in overleg met het bureau van MaGW.

Overwogen kan worden dat onderzoekers daarbij zelf aangeven in hoeverre hun publicatie valt in categorie 1 of 2 (zie voor dat onderscheid par. 7.2).

Aanvaarding van dit rapport betekent niet dat de voorgestelde prestatie-indicatoren onmiddellijk kunnen worden gebruikt ter beoordeling van de kwaliteit van juridisch onderzoek. Artikelen, boekbijdragen en boeken die vóór aanvaarding van de hier voorgestelde indeling in *refereed* en niet-*refereed* publicaties zijn verschenen, kunnen niet altijd naar de hier voorgestelde maatstaven worden beoordeeld. Ook de eisen die aan individuele onderzoekers worden gesteld zullen door het wetenschappelijk forum moeten zijn aanvaard voordat zij een rol kunnen spelen bij de beoordeling.

9. Samenvatting

9.1 Opdracht

In april 2006 heeft het Disciplineoverleg Rechtsgeleerdheid (DRG) van de VSNU aan onze commissie de volgende opdracht verstrekt:

1. Het ontwikkelen van een classificatie van juridische tijdschriften (A-, B- en C-tijdschriften) en het bepalen van de status van een dergelijke classificatie.
2. Het ontwikkelen van prestatie-indicatoren voor juridisch onderzoek. Daarbij kunnen vertegenwoordigers van ‘hardere’ onderzoeksgebieden voor input zorgen. Het ligt voor de hand om hier ook buitenlandse ervaringen bij te betrekken. De commissie wordt tevens gevraagd om aandacht te besteden aan de wenselijkheid van *refereed journals* voor het juridische vakgebied.

Onze commissie heeft besloten om de eerste aan haar gegeven opdracht (die tot het ontwikkelen van een classificatie van juridische tijdschriften) te behandelen in het kader van haar tweede opdracht (het ontwikkelen van prestatie-indicatoren). Een classificatie van tijdschriften dient immers primair de beoordeling van juridisch onderzoek en heeft daarnaast naar het oordeel van onze commissie weinig zelfstandige waarde.

In dit rapport wordt voortgebouwd op het VOR-rapport (2005). Hetgeen daarin is aangegeven over onder meer typen publicaties (wetenschappelijke-, vak- en populariserende publicaties) en over de vormgeving van het Disciplineprotocol rechtswetenschappelijk onderzoek neemt onze commissie als uitgangspunt.

9.2 De noodzaak van prestatie-indicatoren

In par. 2 wordt uiteengezet dat valide en betrouwbare indicatoren voor de kwaliteit van wetenschappelijk onderzoek (‘prestatie-indicatoren’) in de rechtswetenschap tot nu toe grotendeels ontbreken en waarom het noodzakelijk is om deze te ontwikkelen. Daarvoor worden vier redenen aangevoerd:

- elke wetenschappelijke discipline moet in staat zijn om aan te geven wat goed en wat beter onderzoek is;
- van prestatie-indicatoren kan een belangrijke stimulans uitgaan tot het doen van goed onderzoek;
- prestatie-indicatoren stellen beoordelaars in staat om een beter onderbouwd oordeel te geven over de kwaliteit van onderzoek en van onderzoekers;
- prestatie-indicatoren worden door beleidsmakers in toenemende mate gebruikt als instrument om vast te stellen welk onderzoek dient te worden gefinancierd.

9.3 Uitgangspunten voor de ontwikkeling van prestatie-indicatoren

Par. 3 bevat de vier premissen waar onze commissie bij haar werkzaamheden van uit is gegaan:

- het is mogelijk om in juridisch Nederland consensus te bereiken over wat ‘goed’ juridisch onderzoek is;
- de prestatie-indicatoren geven ook daadwerkelijk een oordeel over de kwaliteit van juridisch onderzoek;
- ongewenste neveneffecten van prestatie-indicatoren kunnen worden vermeden;
- de prestatie-indicatoren zijn toegesneden op de eigen aard van het rechtswetenschappelijk onderzoek.

Onze commissie ziet prestatie-indicatoren als een hulpmiddel voor vakgenoten (*peers*) en buitenstaanders om een onderbouwd oordeel te geven over de kwaliteit van juridisch onderzoek. Als hulpmiddel zijn zij niet zaligmakend: onze commissie is voorstander van een gedoseerd gebruik van prestatie-indicatoren.

9.4 Wat is (goed) rechtswetenschappelijk onderzoek?

In par. 4 wordt de vraag beantwoord wat in de juridische discipline als wetenschappelijk onderzoek wordt beschouwd en welk onderzoek het 'betere' is. Zowel in de benadering van de VSNU als in die van de 'Commissie-Ten Kate' en van buitenlandse beoordelaars blijkt dat juridisch onderzoek dient te voldoen aan de eisen van originaliteit, diepgang en grondigheid, wil het aanspraak kunnen maken op de kwalificatie van wetenschappelijkheid. Grensoverschrijdendheid (bijv. gelegen in externe, interne of historische vergelijking of multidisciplinariteit) of internationale uitstraling (onderzoek is in potentie van groter belang dan alleen voor de Nederlandse jurist) kunnen er toe leiden dat het onderzoek hoger wordt gewaardeerd.

Onze commissie heeft vervolgens enkele zaken buiten twijfel willen stellen:

- onze commissie is er voorstander van om Nederlandse juristen te stimuleren meer deel te nemen aan het internationaal debat. Daarbij geldt dat deelname aan dat debat op zichzelf nog geen teken is van kwaliteit, maar dat wel *kan* zijn voor zover internationale publicaties voldoen aan bepaalde kwaliteitseisen of individuele onderzoekers anderszins internationale erkenning verkrijgen;
- het Nederlands blijft, naast andere talen, een belangrijke forumtaal voor het rechtswetenschappelijk debat;
- boeken (monografieën en handboeken) en preadviezen gelden – mits zij aan de eisen van wetenschappelijkheid voldoen – in de rechtswetenschap als gelijkwaardig aan tijdschriftartikelen.

9.5 Wat wordt beoordeeld?

In par. 5 komen de verschillende vormen van beoordeling die in rechtswetenschappelijk Nederland bestaan aan de orde. Het betreft beoordeling van onderzoeksprogramma's conform het Standaard Evaluatie Protocol (SEP), beoordeling van individuele onderzoekers (*track record*) en beoordeling van onderzoeksvorstellen. Voor elk dezer vormen is van belang hoe wetenschappelijke output (artikelen, boeken, etc.) moet worden gewaardeerd en welke eisen kunnen worden gesteld aan individuele onderzoekers. Aangegeven wordt dat daarop in resp. par. 6 en par. 7 wordt ingegaan. Onze commissie acht het niet haar taak om normen te ontwerpen waaraan juridische onderzoeksvorstellen dienen te voldoen.

9.6 Prestatie-indicatoren: wetenschappelijke output

Par. 6 vormt samen met par. 7 de kern van het rapport. In par. 6 worden prestatie-indicatoren voor wetenschappelijke output ontwikkeld. Daarbij kent onze commissie een grote rol toe aan beoordeling door vakgenoten (*peer review*). Dat geldt zowel voor artikelen in tijdschriften als voor boeken en boekbijdragen.

Ten aanzien van tijdschriften heeft onze commissie diverse methoden van classificatie (*ranking*) de revue laten passeren. Zij oordeelt dat een classificatie van tijdschriften in Nederland dient te worden ingevoerd, zij het dat een indeling in A-, B- en C-tijdschriften thans niet haalbaar is. In plaats daarvan wordt een indeling in twee typen tijdschriften bepleit: enerzijds wetenschappelijke tijdschriften die voldoen aan bepaalde eisen ('A-tijdschriften') en anderzijds andere tijdschriften. A-tijdschriften dienen te voldoen aan de volgende eisen:

- het tijdschrift (of een deel er van) richt zich op het wetenschappelijk forum en publiceert dus alleen (of alleen in een daartoe bestemd gedeelte) artikelen die voldoen aan de eisen van originaliteit, diepgang en grondigheid;

- de kopij wordt stelselmatig getoetst conform een voorgesteld format voor beoordeling of een soortgelijk format;
- de redactie bestaat in overwegende mate (minimaal 50%) uit leden die zijn gepromoveerd. Indien dit niet het geval is of indien specifieke deskundigheid in de redactie ontbreekt, wordt de hulp van externe beoordelaars ingeroepen.

Bij het samenstellen van de lijst van A-tijdschriften worden de redacties van in Nederland en Vlaanderen uitgegeven tijdschriften betrokken op de in par. 6.2.9 beschreven wijze. Tevens is een mechanisme voorzien om de op de lijst opgenomen tijdschriften regelmatig te evalueren en om nieuwe tijdschriften te beoordelen. Ook wordt voorgesteld om een lijst te maken van de belangrijkste in het buitenland uitgegeven tijdschriften die voldoen aan de gestelde eisen.

De status van de lijst van A-tijdschriften is dat een artikel gepubliceerd in één van de opgenomen tijdschriften ook voldoet aan de door de discipline gewenste eisen van wetenschappelijkheid. Dit laat onverlet dat een wetenschappelijk artikel in een niet-wetenschappelijk tijdschrift verschijnt, maar dat zal (op termijn) uitzonderlijk zijn: onze commissie wil nu juist bevorderen dat meer onderzoeksinzet wordt besteed aan wat zij als goed onderzoek beschouwt.

Ook ten aanzien van boeken, boekbijdragen en preadviezen bepleit onze commissie een grotere rol voor beoordeling door vakgenoten. Daartoe wordt voorgesteld dat uitgevers van juridische boeken vaste redacties benoemen voor uitgave van boeken in wetenschappelijke series en daarnaast voor los uit te geven boeken een redactie instellen of een onafhankelijk referentenoordeel verkrijgen alvorens het boek uit te geven. Het boek kan door de onderzoeker vervolgens als *peer reviewed* publicatie worden opgevoerd. Voor preadviezen gelden soortgelijke eisen.

9.7 Prestatie-indicatoren: beoordelingscriteria voor individuele onderzoekers (*track record*)

In par. 7 wordt ingegaan op de eisen die aan individuele onderzoekers kunnen worden gesteld. Daarbij heeft onze commissie zowel algemene normen vastgesteld als indicatoren ontwikkeld voor wetenschappelijke 'uitnemendheid.' Voor beide is van belang om een onderscheid te maken tussen twee typen publicaties:

1. Publicaties die voldoen aan de eisen van originaliteit, grondigheid en diepgang;
2. Publicaties die daarboven uitstijgen, bijvoorbeeld omdat zij grensoverschrijdend zijn, internationale uitstraling hebben of bijdragen aan het internationale debat door publicatie in de taal waarin dit debat (in hoofdzaak) wordt gevoerd (meestal het Engels).

Onze commissie wil als vuistregel aannemen dat publicaties in categorie 2 *in beginsel* hoger worden gewaardeerd dan die in categorie 1. Van die vuistregel kan gemotiveerd worden afgeweken.

De vuistregel is vooral van belang om te kunnen bepalen wat de vereiste kwantiteit van output van een individuele onderzoeker is: van een voltijds-medewerker met een 'normale' onderzoeksaanstelling (doorgaans 40%) is een minimumnorm van drie categorie 1-artikelen per jaar aangewezen. Die norm is een uitgangspunt: indien categorie 2-artikelen zijn geproduceerd, volstaat een minder groot aantal artikelen per jaar. Ook boeken en boekredacties kunnen in dit systeem worden meegeteld.

Naast deze algemene prestatie-indicator is onze commissie er voorstander van om wetenschappelijke uitnemendheid vast te stellen aan de hand van een aantal factoren. Behalve de kwaliteit en kwantiteit van de publicaties zijn dat factoren die uiting zijn van de gezaghebbendheid van een onderzoeker. Tot deze factoren behoren het lidmaatschap van redacties van *refereed* tijdschriften, de organisatie van congressen met prominente sprekers, het wervend vermogen en andere blijken van wetenschappelijke erkenning.

9.8 Consequenties van dit rapport; een model curriculum vitae en publicatielijst

Onze commissie acht van groot belang dat na aanvaarding van het rapport alle betrokkenen er ook naar handelen. Dat geldt niet alleen voor beoordelaars en beleidsmakers, maar ook voor individuele onderzoekers. Het verdient aanbeveling dat zij een model wetenschappelijk CV en publicatielijst gebruiken voor zover zij activiteiten ontplooiën die een beoordeling van hun onderzoek noodzakelijk maken. Voor een dergelijk model wetenschappelijk CV en publicatielijst wordt een voorstel gedaan. De voorgestelde prestatie-indicatoren kunnen in beginsel alleen worden gebruikt voor de beoordeling van wetenschappelijke output die na aanvaarding van dit rapport is verschenen.

10. Aanbevelingen

In dit hoofdstuk worden concrete aanbevelingen gedaan voor de implementatie van de in dit rapport voorgestelde maatregelen. Al deze aanbevelingen zijn op verspreide plaatsen terug te vinden in de voorafgaande hoofdstukken, maar het lijkt nuttig om ze hier nog eens te herhalen.

Classificatie van tijdschriften

1. De redacties van in Nederland uitgegeven (Nederlands- of anderstalige) tijdschriften worden door de commissie die vanwege het DRG is belast met de classificatie van tijdschriften uitgenodigd om aan te geven of zij hun tijdschrift (of een gedeelte daarvan) gekwalificeerd willen zien als een wetenschappelijk ('A'-) tijdschrift. Indien dit het geval is, geven zij aan:

- a. of zij in hun tijdschrift (of een gedeelte daarvan) alleen artikelen publiceren die voldoen aan de eisen van originaliteit, diepgang en grondigheid.
- b. of zij de kopij (gaan) behandelen conform het voorgeschreven (of een soortgelijk) format (zie boven, par. 6.2.9).
- c. of zij de ingezonden kopij aan externe *peer review* (zullen gaan) onderwerpen indien zij deskundigheid niet zelf in huis hebben en zo ja, hoe.
- d. of de redactie in overwegende mate bestaat uit leden die gepromoveerd zijn en, zo nee, of zij de samenstelling van de redactie zullen aanpassen *of* alle bij hen aangeboden wetenschappelijke artikelen zullen onderwerpen aan *peer review*.

Voor tijdschriften uitgegeven in Vlaanderen kan worden voortgebouwd op het werk dat is verricht door de Vlaamse 'Commissie-Verbeke.'

2. De commissie die vanwege het DRG is belast met de classificatie van tijdschriften maakt een voorlopige lijst van tijdschriften die aan de onder 1 genoemde voorwaarden voldoen. Deze lijst wordt door de commissie marginaal getoetst aan de inhoud van de laatste jaargang van het tijdschrift, eventueel in het licht van de wijzigingen die het tijdschrift heeft aangegeven door te zullen voeren om aan de gestelde eisen te voldoen. Dit kan leiden tot vragen en/of aanwijzingen aan de redactie. Na één jaar worden de tijdschriften op de lijst geëvalueerd en wordt de lijst definitief samengesteld. Een kleine commissie blijft – benoemd door het DRG – permanent in stand om nieuwe tijdschriften die daarom verzoeken te beoordelen en om eens in de drie jaar de tijdschriften op de lijst te evalueren.

3. Bij de eerstvolgende landelijke VSNU-visitatie worden de in de door de faculteiten aangeleverde documentatie opgenomen verwijzingen naar publicaties in buitenlandse tijdschriften geclassificeerd als al dan niet wetenschappelijk. Criterium is of het tijdschrift zelf aangeeft of het artikelen op basis van *peer review* beoordeelt. De lijst kan door de ingestelde commissie worden aangevuld met andere buitenlandse tijdschriften die voldoen aan de onder 1 genoemde criteria.

4. De commissie wordt bij deze werkzaamheden ondersteund, bijvoorbeeld door het bureau van NWO of van de VSNU.

Boeken

5. De commissie wijst uitgevers van rechtswetenschappelijke boeken op het belang van een onafhankelijk kwaliteitsoordeel alvorens het boek uit te geven. Dit oordeel kan worden gegeven door referenten, maar ook door een vaste redactie.

Prestatie-indicatoren voor individuele onderzoekers

6. Het DRG bevordert dat de in dit rapport voorgestelde prestatie-indicatoren voor individuele onderzoekers worden gehanteerd door onderzoeksvisitatiecommissies, NWO en andere subsidieverlenende instanties en bij het bepalen van een oordeel over ‘wetenschappelijke uitnemendheid.’ De prestatie-indicatoren kunnen in beginsel alleen een rol spelen bij de beoordeling van wetenschappelijke output die na aanvaarding van dit rapport en de implementatie er van is verschenen.

Wetenschappelijk CV en publicatielijst

7. Het in par. 8 voorgestelde wetenschappelijk CV wordt vervolmaakt in overleg met het bureau van MaGW. Onderzoekers die aanvragen indienen bij NWO of andere subsidieverlenende instanties maken gebruik van dit CV.

8. Bij de opgave van wetenschappelijke output (in onderzoeksvisitaties en bij subsidie-aanvragen) wordt door onderzoekers onderscheid gemaakt tussen *refereed* en niet *refereed* artikelen, boeken en boekbijdragen.

Bijlage 1: samenstelling van de commissie

- Prof. mr P.A.M. Mevis (Erasmus Universiteit Rotterdam)
- Prof. mr P.A. Nollkaemper (Universiteit van Amsterdam)
- Prof. mr A. Oskamp (Vrije Universiteit Amsterdam)
- Prof. mr J.M. Smits (Universiteit Maastricht), tevens voorzitter
- Prof. mr R.J.G.M. Widdershoven (Universiteit Utrecht)
- Dr. E.C. Knippenberg (secretaris, Universiteit Maastricht)

Bijlage 2: geraadpleegde literatuur

Commissie Voorbereiding Onderzoeksbeoordeling Rechtsgeleerdheid ('Commissie-Stolker'), Oordelen over rechten, VSNU oktober 2005

George, Tracy & Guthrie, Chris, An Empirical Evaluation of Specialized Law Reviews, Florida State University Law Review 26 (1998-1999), p. 813 v.

T. Hartlief, Oordelen over juridisch onderzoek anno 2006, NJB 2006, p. 420 v.

Jarvis, Robert M. & Coleman, Phyllis G., Ranking Law Reviews: An Empirical Analysis Based on Author Prominence, Arizona Law Review 39 (1997), p. 15 v.

KNAW, Nederlands, tenzij...: tweetaligheid in de geestes- en de gedrags- en maatschappijwetenschappen, rapport van de Commissie Nederlands als wetenschapstaal, februari 2003

KNAW, Council for the Humanities – Social Sciences Council, Judging research on its merits (rapport van de 'Commissie-Blockmans'), Amsterdam, mei 2005

Koninklijke Vlaamse Academie van België voor Wetenschappen en Kunsten, Bibliometrie in de Humane Wetenschappen, Standpunten nummer 3, Brussel 2004

Korobkin, Russell, Ranking Journals: Some Thoughts on Theory and Methodology, Florida State University Law Review 26 (1998-1999), pp. 851 v.

MaGW, Notulen vergadering gebiedsbestuur NWO-MaGW, 25 april 2006

MaGW, Kort verslag overleg delegatie MaGW-gebiedsbestuur - delegatie juridische faculteiten in Nederland op 27 september 2006

NWO-MaGW, Standards of Good Practice in Law Research, Den Haag, november 2004

Perry, Ronen, The Relative Value of American Law Reviews: A Critical Appraisal of Ranking Methods, 10 Virginia Journal of Law & Technology (2006)

Research Assessment Exercise United Kingdom 2008 (RAE 2008): panel criteria and working methods, January 2006 (beschikbaar via <http://www.rae.ac.uk>)

Rapport Onderzoeksbeoordeling Rechtsgeleerdheid 1995-2000 ('Commissie-Ten Kate'), VSNU december 2002

Rectoren College, brief aan voorzitter Disciplineoverlegorgaan Rechtsgeleerdheid inzake het rapport 'Oordelen over Rechten', 23 januari 2006

Thiel, Sandra van & Leeuw, Frans L., The performance paradox in the public sector, Public Performance & Management Review 25 (2002), pp. 267-281

Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR), Model voor integrale kwaliteitsevaluatie van het onderzoek in de rechtswetenschappen (rapport van de 'Commissie-Verbeke')

M.H. Wissink, Op weg naar een nieuwe ronde, NJB 2006, p. 1360 v.